

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка

Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О. М. Лазаревського

Кафедра педагогіки та методики викладання історії та суспільних дисциплін

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «магістр»

на тему

«Формування професійних компетентностей
майбутніх педагогів засобами мультимедійних
технологій»

Виконала:

студентка II курсу, 61 групи
спеціальності
011 Освітні, педагогічні науки
Міщенко Аліна Олексіївна

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук,
професор
Янченко Т. В.

Роботу подано до розгляду « _____ » _____ 20__ року.

Студент (ка)

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Науковий керівник

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Рецензент

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засіданні кафедри
педагогіки і методики викладання історії та суспільних дисциплін

(назва кафедри)

протокол № _____ від « _____ » _____ 2021 року.

Студент (ка) допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри

_____ (підпис)

Тамара ЯНЧЕНКО

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	10
1.1. Формування професійних компетентностей майбутніх педагогів як актуальне завдання сучасної освіти.....	10
1.2. Дослідження формування професійних компетентностей майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій у педагогічній літературі...	23
Висновки до першого розділу.....	26
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	28
2.1. Компетентісний підхід у підготовці майбутніх педагогів у процесі навчання в закладах вищої освіти.....	28
2.2. Використання мультимедійних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів.....	38
Висновки до другого розділу.....	50
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ (НА ПРИКЛАДІ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА)	52
3.1. Критерії та показники сформованості професійних компетентностей майбутніх викладачів закладів вищої освіти.....	52
3.2. Організаційно-педагогічні умови формування професійних компетентностей засобами мультимедійних технологій у процесі підготовки майбутніх викладачів у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.....	66

3.3. Методичні рекомендації щодо формування професійних компетентностей майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій	
Висновки до третього розділу.....	72
ВИСНОВКИ	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81
ДОДАТКИ	88

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЗВО – заклад вищої освіти

ЗМІ – засоби масової інформації

ЗУН – знання, уміння, навички – освітня парадигма

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

МТ – мультимедійні технології

ННІ – Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазаревського

НУЧК – Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

ПК – персональний комп'ютер

ТЗН – технічні засоби навчання

ВСТУП

Актуальність дослідження. Соціально-економічні зміни в суспільстві визначили основні тенденції розвитку української освіти. Процеси трансформації освітньої парадигми не могли не торкнутися і системи вищої освіти. Пріоритетним векторами змін структури діяльності вищої освіти стало оновлення та удосконалення навчальних програм, форм, методів та прийомів навчання майбутнього покоління викладачів. Одним з ключових завдань у даному випадку є формування з високим рівнем сформованості професійної компетентності майбутніх педагогів, які є важливим суб'єктом освітнього процесу в цілому.

З кожним роком потреби суспільства змінюються, зростає попит на компетентного спеціаліста в конкретній галузі діяльності. Для якісної підготовки майбутнього фахівця в педагогічній царині, необхідно звертати увагу на ряд факторів, що можуть здійснити вплив на становлення особистості як професійного педагога. Ураховуючи це, слід сказати, що згідно Закону України «Про вищу освіту», сутність освітнього процесу у закладах вищої освіти полягає у засвоєнні, примноженні і використанні компетентностей здобувачів за допомогою науково-методичних заходів. Відповідно, неабияку роль тут відіграють способи організації передачі та отримання знань і формування професійної компетентності майбутнього педагога.

Вимоги до методологічної бази освітнього процесу в закладах вищої освіти мають відповідати наступним критеріям сучасності: інноваційність, можливість інтегрувати матеріал, мобільність, доступність, міждисциплінарність, креативність. Усі ці характеристики належать перспективним та популярним засобам мультимедійних технологій.

Мультимедійні технології є унікальними та простими одночасно у своєму функціональному наповненні. Наразі вони є одними з найпродуктивніших та найефективніших засобів навчання, оскільки включають в себе широкий аспект можливостей для впровадження в процес

навчання в стінах закладу вищої освіти інноваційних методик, форм організації інформаційного простору. Завдяки їх поліфункціональності, ми маємо можливість реалізувати компетентісний підхід в закладах вищої освіти.

Метою вищої освіти в Україні є надання майбутньому педагогу необхідного обсягу знань, вироблення умінь та навичок, які він зможе використовувати у нестандартних ситуаціях, професійній діяльності, повсякденному житті. Важливою ціллю системи навчання в закладі вищої освіти є навчити здобувачів самостійної діяльності, прийняття рішень, критично мислити, застосовувати інформаційні та мультимедіа технології. Відтак, ключовим завданням вищої освіти в Україні є формування професійної компетентності майбутніх педагогів. Актуальність теми дослідження та необхідність її подальшого вивчення зумовили вибір проблематики кваліфікаційної роботи *«Формування професійних компетентностей майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій»*.

Мета дослідження – здійснити аналіз теорії та практики формування професійних компетентностей майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій та визначити особливості здійснення цього процесу в Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.

Для досягнення поставленої мети, нам необхідно виконати такі **завдання:**

1. Охарактеризувати теоретичні засади формування професійних компетентностей майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій.
2. Проаналізувати практичні аспекти формування професійних компетентностей майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій.
3. Визначити організаційно-педагогічні умови формування професійних компетентностей у процесі підготовки майбутніх

викладачів у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.

4. Розробити методичні рекомендації щодо формування професійних компетентностей майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій.

Предмет дослідження – формування професійних компетентностей майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій у процесі їх підготовки.

У процесі дослідження було використано комплекс **методів дослідження**:

- *теоретичні*: метод аналізу і синтезу наукових джерел і педагогічної літератури з метою характеристики понять теоретичних засад теми, порівняння, узагальнення систематизації різних поглядів на проблему, що сприяло об'єктивній оцінці впливу мультимедійних технологій на якість формування професійних компетентностей;
- *емпіричні*: метод спостереження, анкетування, бесіди з метою виявлення рівнів сформованості професійних компетентностей здобувачів вищої освіти.

Теоретичне і практичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні ефективності та необхідності впровадження мультимедійних технологій різних видів і форм в освітній процес закладів вищої освіти та залучення їх до процесу формування професійної компетентності майбутніх педагогів. Оскільки це забезпечує підвищення мотивації до навчання здобувачів і його результативності. Було здійснено емпіричне дослідження рівня сформованості професійної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти у рамках Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка та проаналізовано якість організаційно-педагогічних умов її формування.

Апробація. Матеріали магістерської роботи були представлені на конференціях: LXI Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Сучасні виклики науки XXI століття» (15 лютого 2021 рік, м. Харків), Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих науковців та студентів «Полілог культур: освітній і культурний аспекти», яка відбулась 30 березня 2021 року у м. Чернігів, Всеукраїнській науковій онлайн конференції «Формування компетентностей педагога та технологій навчання», яка відбулась 16 березня 2021 року.

Публікації. За матеріалами магістерської роботи опубліковано тези та статтю:

1. Міщенко А.О. «Мультимедійні технології в освітньому процесі ЗВО як ефективний інструмент формування професійних компетентностей майбутнього викладача». *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців та студентів, 2021. С. 77-78.*
2. Міщенко А.О. «Теоретичні засади визначення педагогічних умов формування мультимедійної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти» *Збірник наукових матеріалів LXI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. 2021. С. 131-134*
3. Міщенко А.О. «Проблема використання мультимедійних технологій в освітньому процесі закладів вищої освіти». *Студентський альманах. 2020. С. 22-26*

Структура дослідження обумовлена його метою та завданнями. Кваліфікаційна робота має такі структурні елементи: перелік умовних позначень, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки, роботу проілюстровано рисунками, таблицями. Обсяг кваліфікаційної роботи складає 94 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

1.1. Формування професійних компетентностей майбутніх педагогів як актуальне завдання сучасної освіти

Модернізаційні процеси в системі вищої освіти сприяють якісним змінам змісту, форм, методів навчання у ЗВО. Такі тенденції спричинені трансформацією поняття «сучасний педагог». Нині майбутній викладач має бути конкурентоспроможним, професіоналом та володіти низькою навичок, які допоможуть йому реалізовувати свій потенціал у практичній діяльності. З огляду на це, підвищення якості вищої освіти освітян здійснюється за рахунок організації та контролю їхньої самостійної діяльності та формування у здобувачів досвіду творчого самовиявлення, потреби у зміні педагогічних позицій та підходів до навчання у межах педагогічного процесу вищої школи.

Усе частіше в педагогічних матеріалах ми зустрічаємо поняття «компетентність», «професійні компетентності», «компетенції», «педагогічний професіоналізм». Їх необхідно розмежовувати, тому варто визначити сутнісну характеристику кожного з них.

Серед науковців та педагогічних дослідників давно точиться дискусія за загальноприйняте визначення терміну «компетентність». Так, наприклад, ЮНЕСКО трактує поняття компетентності як поєднання знань, умінь, цінностей і ставлень, застосовуваних у повсякденні [74]. На міжнародній конференції у Норвегії, яка відбулась 2004 року за участю ЮНЕСКО, Міністерства освіти Норвегії (Департаменту технічної освіти та професійної підготовки), дійшли згоди щодо визначення поняття компетентності як «здатності застосовувати знання та вміння ефективно й творчо в міжособистісних відносинах – ситуаціях, що передбачають взаємодію з іншими людьми в соціальному контексті так само, як і в професійних

ситуаціях. Компетентність – поняття, що логічно походить від ставлень до цінностей та від умінь до знань» [65, с. 10]. Дж. Равен переконаний, що сутнісна характеристика поняття «компетентність» полягає в потребі ефективного виконання конкретної дії у визначеній предметній галузі. Разом з цим компетентність містить в собі вузькоспеціальні знання, особливі предметні навички, засоби мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії [52, с. 58].

Українські педагоги звертають увагу на важливий аспект вищезгаданого поняття, а саме на його інтегративний характер, оскільки воно поєднує в собі знання, навички, уміння та набутий досвід особистості та особистісні якості [16, с. 83]. Ці складові обумовлюють прагнення до вирішення завдань та досягнення цілей у нестандартних ситуаціях реальними засобами діяльності. Слід зазначити, що Ю.Татура також вказує на інтегральну властивість компетентності і вплив її на розвиток особистості. Пояснюється це тим, що у даному випадку відповідний набір навичок характеризує прагнення особистості і її (готовність) реалізувати свій потенціал для успішної діяльності в певній галузі [60, с. 6-7]. Дослідник значну частину робіт присвятив саме формуванню компетентностей майбутнього фахівця у сфері вищої професійної освіти.

За твердженням провідної української педагогині Н.Мойсеюк, компетентність є якістю особистості, яка необхідна для продуктивної, перспективної діяльності у певній галузі. Вона вважає, що той, хто має можливість реалізувати свої знання на практиці, у повсякденному житті, може досягти більшого успіху та визнання, ніж той, хто буде нести багаж знань усе життя без їх застосування. [44, с. 260].

Компетентність є своєрідним лакмусовим папірцем для перевірки рівня готовності до того чи іншого виду діяльності. Вона визначає стадії особистісного розвитку та здатності брати активну участь в суспільному житті. Позиції педагогів та науковців щодо визначення поняття «компетентність» відрізняються одна від одної, проте, ми надаємо перевагу

думці вчених, які вказують на інтегративність компетентності, її здатності позитивно сприяти інтелектуальному, діяльнісному, емоційному та духовному розвитку особистості.

Подекуди у літературі можна зустріти тотожні визначення понять «компетентність» та «компетенція». Однак, варто звернути увагу, що їх схожість у звучанні протилежна із змістовному наповненню. Уперше для широкого ужитку термін «компетенція» було запропоновано Міжнародною організацією праці на початку 90-х років у системі підвищення кваліфікації та перепідготовки управлінських кадрів. На думку дослідників В. Краєвського та А. Хуторський слід розрізняти терміни «компетентність» і «компетенція». Вони пояснюють це тим, що «компетенція» з латинської «competent» означає коло питань, відповідно до яких людина добре обізнана, пізнала їх і має досвід. Компетентність вони розглядають як сукупність знань і здібностей, які дають змогу впевнено діяти у конкретній сфері [32, с. 3-10.].

Переважаюча кількість праць педагогів містить інформацію про те, що компетенція – це певне коло повноважень. Так, наприклад, Г.Єльнікова стверджує, що компетенція – це поняття, що стосується роботи і характеризує сферу професійної діяльності, у якій працівник є компетентним, натомість компетентність – це поняття, що стосується людини, розкриває аспекти її поведінки й забезпечує професійно якісне виконання роботи [20, с. 135].

С. Бондар визначає компетенцію як здатність розв'язувати проблеми, що забезпечуються не лише володінням готовою інформацією, а й інтенсивною участю розуму, досвіду, творчих здібностей здобувачів. Крім того дослідник вказує на те, що прагнення особистості до конкретних дій відбувається у єдності з процесом зацікавленості і розуміння цінності того, що ти робиш. Відтак, він говорить про основу компетенцій – цінності. Така думка є досить незвичною, оскільки потрібно враховувати, що цінності виступають як одна зі складових компетенцій, поряд з практичною спрямованістю та рефлексією [8, с.8-9].

Рівень готовності до виконання будь-якої діяльності є ключовою ознакою при наданні сутнісної характеристики поняттю «компетенція». Такої ж позиції дотримуються і Ю.Фролов та Д.Махотін. На їх думку, компетенція — це предметна сфера, в якій індивід виявляє готовність до виконання діяльності, тобто компетенція пов'язана зі змістом самої сфери майбутньої професійної діяльності [64, с. 34-44.].

Проаналізувавши думки та позиції вітчизняних та західних дослідників, ми дійшли висновку, що слід все-таки розмежовувати поняття компетентності та компетенцій, оскільки їх зміст відрізняється, а це у свою чергу сприяє на розуміння самого процесу формування тієї чи іншої навички. Стало зрозумілим, що базою для компетентностей стають компетенції, які відображені в рівні готовності до практичної діяльності особистості.

Розвиток соціально-економічної ситуації в країні став ключовим фактором у зростанні попиту на висококваліфікованих працівників. Нині роботодавці потребують особистість, яка на професійному рівні виконує свої обов'язки, володіє як загальними, так і вузькоспеціальними компетентностями. Слід також згадати і про систему м'яких навичок, які також є актуальними для працівника XXI століття.

У 2016 році на Всесвітньому Економічному Форумі в Давосі в звіті «The Future of Jobs» було опубліковано перелік soft skills, які будуть користуватись попитом та будуть цінними найближчі два-три десятиліття. Одними з таких вважають аналітичне та критичне мислення, навички комунікації, креативність, лідерство, уміння працювати в команді тощо [Додаток А]. Ці навички є доцільними у професії викладача, оскільки він працює у системі людина-людина, що основана на безпосередній взаємодії різних особистостей. Ми переконані, що навички майбутнього є чинником впливу на формування професійної компетентності педагога.

Професійна компетентність – це інтегральна характеристика ділових та особистісних якостей спеціаліста, яка відображає не тільки рівень знань, уміння, досвіду, достатніх для досягнення цілей професійної діяльності, але й

соціально-моральну позицію особистості [59, с. 98]. На думку В.Барановської, професійна компетентність виступає своєрідною характеристикою особистості фахівця. Її сутність полягає у наявності системи цінностей та ціннісного ставлення для успішного та ефективного здійснення професійної діяльності. Також важливими елементами професійної компетентності дослідниця вважає здатність швидко адаптуватися до змін у суспільстві і соціальних, професійних потреб. Проте, чільне місце у характеристиці цього терміну займає самореалізація та самовдосконалення протягом життя [5].

Інтегративність поняття «професійна компетентність» підтверджує і дослідниця С. Іванова. Вона вказує на те, педагог має здійснювати професійну педагогічну діяльність за нормативно визначеними функціями в межах вимог до професійної діяльності [25, с. 10].

Відповідно до аналізу педагогічного доробку О.Митника, було з'ясовано, що професійну компетентність майбутнього педагога можна розуміти як здатність фахівця кваліфіковано й ефективно застосовувати теоретичні знання, знання-засоби, знання-цінності як у запланованих, так і у непередбачених педагогічних ситуаціях [43, с. 8]

Н. Кузьміна наполягає на тому, що професійна компетентність майбутнього педагога складається з п'яти елементів (видів) компетентності (див. рис. 1.1). Педагогиня наголошує на тому, що кожна компетентність, що входить до нижче вказаної структури має безперечний вплив одна одну. Тісні взаємозв'язки між ними забезпечують цілісне сприйняття загального рівня володіння професійними компетентностями майбутніх педагогів [34, с. 54]. Слід зазначити, що у закладах вищої освіти розвиток компетентностей забезпечується особливостями організації освітнього процесу. І головну роль тут відіграє сам здобувач і його рівень самоорганізації.

Рис. 1.1 Елементи професійної компетентності

Сутність спеціальної компетентності полягає в здатності отримувати та засвоювати великі обсяги інформації, що формують знання особистості, знання. На їх основі здобувати кваліфікацію і досвід діяльності в галузі предмета, з якого реалізується навчання. Варто зауважити, що саме цей елемент забезпечує можливість застосовувати на практиці знаннєвий компонент у нестандартних ситуаціях у симбіозі з творчим підходом та креативним мисленням.

З огляду на назву наступної компетентності, а саме методичної, логічним є розуміння її змісту. Характерними ознаками методичної компетентності є відповідний рівень володіння різноманітними методиками і прийомами навчання, новітніми технологіями, а також традиційними. Важливо, щоб педагог не тільки знав суть шляхів викладання, але й умів їх використовувати в освітньому процесі. При чому під час транслявання та передачі нових знань, викладач має враховувати психологічні, психічні, фізіологічні особливості аудиторії, тобто здобувачів, які є слухачами. Адже процеси розвитку особистості тісно взаємодіють між собою і створюють ґрунт для всебічної реалізації потенціалу студентів.

Соціально-психологічна компетентність означає вміння педагога як професіонала правильно та екологічно будувати відносини зі здобувачами вищої освіти. Цей процес є досить трудомістким та тонко організованим, позаяк, його основою є психологія педагогічного спілкування, зокрема,

міжособистісна його категорія. Уміння виставляти особистісні кордони, запроваджувати в спілкування між студентами та викладачем етичні норми є базовими тенденціями, які позитивно впливають на мікроклімат в аудиторії.

Наступною компетентністю, що входить до професійної за Н.Кузьміною, є диференційно-психологічна. Її сутність полягає і уміння демонструвати особливості, переконання, установки, спрямованість педагога, оскільки він повинен володіти здатністю визначення провідних мотивів навчальної діяльності здобувачів для підвищення ефективності освітнього процесу [34, с. 60].

Аутопсихологічна компетентність передбачає вміння усвідомлювати рівень власної діяльності, своїх здібностей, потенціалу. Слід сказати, що майбутнім педагогам необхідно навчитися приймати критику у свій бік, робити щодо цього висновки. Відтак, ключовим є вміння бачити причини недоліків у своїй роботі, сприймати та шукати способи їх виправлення, а також мати бажання до самовдосконалення.

Для кращого розуміння процесу формування професійних компетентностей майбутніх педагогів, слід визначити їх структуру. У педагогічній літературі загальноприйнятими структурними компонентами професійної компетентності вважають мотиваційний компонент, операційний, когнітивний, особистісний (див. рис. 1.2).

Рис. 1.2 Структурні компоненти професійної компетентності

Мотиваційний компонент передбачає мотиви, ціннісні орієнтації,

потреби індивіда, які відповідають цілям, змісту навчання і завданням педагогічної діяльності. Складовою частиною даного компонента є інтегративні комплекси, до яких входять пізнавальні потреби, прагнення наукового розвитку, гуманістичні інтереси та тенденції, що у свою чергу ще раз підкреслює інтегративний характер поняття «професійна компетентність».

Сутність когнітивного компонента полягає в сукупності знань, які використовуються з метою здійснення науково-педагогічної діяльності. До складу цього компоненту входять ключові положення організації та управління освітнім процесом, ґрунтовне знання конкретної дисципліни, врахування психологічного фактору під час реалізації навчальних завдань та цілей.

Головним компонентом професійної компетентності, враховуючи специфіку нашого дослідження, є операційний, оскільки саме він є базою умінь та навичок, які є важливими для практичного застосування знань. За допомогою розвитку операційної складової здобувачі можуть встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, вирішувати складні завдання, ситуації, які потребують аналітичного, креативного мислення. Операційна складова є ніби діяльнісна частина компетентностей професіонала.

Не можна не звернути увагу на особистісний компонент. Він презентує нам модель особистості викладача. Він є сукупністю моральних, духовних та особистісних якостей педагога як представника освітянської професії. По суті, особистісна складова найбільше проявляється у діяльності, позаяк саме тоді є можливість відслідкувати наявність або ж недостатню кількість особистісних характеристик педагога в його професії.

Професійно-особистісні якості, за судженням В.Семиченко, поділяються, на:

1. якості, які є базовими у практичній діяльності, взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу;
2. якості, необхідні для професійного й особистісного зростання

викладача, його самовдосконалення та саморозвитку;

3. якості, що регулюють поведінку викладача, у тому числі здатність до рефлексії [57, с.19].

Можна виділити наступні види компетентностей майбутнього викладача: психологічна, предметна, дидактична, методична, комунікативна, управлінська, проєктивна тощо [56, с. 57-61]. Коротко про кожну з них можна дізнатись у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Ключові види професійних компетентностей майбутніх педагогів

№ п/п	Назва компетентності	Сутність компетентності
1	Психологічна	визначальна для викладача у його здатності до засвоєння нових знань, готовності до професійно-особистісного розвитку, взаємодії з усіма суб'єктами педагогічної діяльності
2	Предметна	теоретичний та практичний рівень готовності майбутнього педагога до викладання дисципліни, курсу
3	Дидактична	пізнавальна готовність до організації та здійснення освітнього процесу
4	Методична	уміння доцільно та дозовано використовувати прийоми, методи та технології, розробляти самостійно власні дидактичні матеріали
5	Комунікативна	стиль спілкування з колегами, здобувачами, необхідна умова для успішної професійної, особистої та громадської діяльності
6	Проєктивна	створення та реалізація освітніх проєктів, аналіз партнерських відносин, взаємодії, передбачення наслідків професійної та особистої діяльності

7	Управлінська	уміння планувати, прогнозувати, організовувати, контролювати освітній процес і відповідно свою діяльність в ньому для досягнення поставлених цілей
---	--------------	--

Для майбутнього педагога, на наш погляд, найбільш універсальними є наступні види професійних компетентностей: інтегральні, загальні, спеціальні (фахові), які включають в себе широкий набір інших складових, що були вказані вище.

Завдяки інтегральній компетентності, здобувачі професії педагог мають можливість отримати знання з методології наукової, науково-дослідної та науково-педагогічної діяльності. Це сприяє розвитку уміння розв'язувати комплексні проблеми в процесі здійснення педагогічної діяльності. Педагогічний напрямок діяльності передбачає проведення дослідницької роботи, впровадження певних інновацій в освітній процес для інших студентів, ознаками чого є їх варіативність. На основі розвитку у майбутніх викладачів уміння працювати з педагогічними джерелами, суб'єктами освітньої діяльності, формується здатність до проведення самостійного наукового емпіричного дослідження, що ґрунтується на принципах академічної доброчесності, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Тобто цей вид професійної компетентності, а, зокрема, рівень її сформованості, вплинув і на результат нашої кваліфікаційної роботи.

Загальні компетентності майбутніх педагогів є універсальними та адаптованими до практичного повсякденного життя. Сутність їх полягає в умінні вирішення педагогічних проблем та задач, які прямим чином вимагають застосування знань крізь призму їх інтеграції в практичну діяльність. Оновлення інформації, що є частиною знаннєвого елементу у даному випадку є вкрай важливою, адже завдяки цьому особистість педагога продовжує свій усесторонній розвиток. Нині ми багато чуємо фактів про критичне мислення, яке є ключовим під час вирішення питань у професійній

діяльності педагогів. Такий тип мислення можна застосовувати під час освітнього процесу, а також в щоденному житті. У контексті загальних компетентностей розвивається здатність до самопрезентації, аргументування та відстоювання власної думки та позиції з того чи іншого питання, ситуації. Активна педагогічна взаємодія викладача зі здобувачами, педагогічним колективом формує і нього ініціативність, вміння генерувати нові ідеї, що несуть суспільну користь та шляхи їх запровадження.

Фахові компетентності є вузькими за своєю суттю. Якщо брати до уваги підготовку майбутнього викладача ЗВО, то, наприклад, тут важливо реалізовувати освітньо-професійні та освітньо-наукові програм підготовки фахівців. Необхідно постійно працювати над удосконаленням системи управління освітньою діяльністю ЗВО. На основі здобутих знань, умінь та навичок відбувається проведення моніторингу їх якості, а також діагностика рівня їх сформованості. Спеціальні компетентності також включають в себе визначення програмних результатів навчання певної спеціальності та спеціалізації за рівнями вищої освіти.

Формування професійної компетентності – це цілеспрямований організований процес, який здійснюється протягом усього періоду навчання, процес оволодіння системою знань, умінь і навичок [67, с. 232-234].

З урахуванням цього передбачено реалізацію таких компонентів:

- 1) створення цілісного наукового світогляду;
- 2) формування педагогічного мислення;
- 3) виховання інтересу до педагогічної науки.

Щодо наукового світогляду, то варто відмітити, що він означає систему поглядів для розуміння світу та всіх явищ, що в ньому відбуваються. Головним завданням педагога у даному випадку є сприяння перетворенню простих знань та умінь на стійкі переконання здобувачів.

Характерними ознаками педагогічного мислення є: логічність, проблемність, рефлексивність. Логічність у даному випадку означає здатність здобувача вищої освіти раціонально оцінювати матеріал,

інформацію загалом, визначати причинно-наслідкові зв'язки різних ситуацій, явищ та процесів. Слід сказати, що важливим є фактор цілісності та поступовості у розвитку логіки студентів.

Сутність компоненту рефлексивності полягає в опануванні здобувачем законів міркувань, у результаті чого він вдало проявляє вміння їх застосовувати. Обов'язковою умовою є контроль під час використання закономірностей у процесі діяльності.

Майбутній педагог повинен володіти навичками критичного відбору інформації, щоб якомога якісніше її передавати своїм учням. Виокремлення елементів правди, істини або ж хибності та розпізнавання завдань, які не мають розв'язання від тих, що містять істинний зміст та суть – головні складові такої ознаки як проблемність.

Формування професійної компетентності майбутніх фахівців в період їхнього навчання в закладі вищої освіти має певні особливості. Одними з таких, на думку Г.Беленької є:

- залежність від ставлення до навчання;
- рівень та якість засвоєння предметних знань;
- залежність рівня сформованості професійних умінь від мотивації до освітньої діяльності;
- тип педагогічного спілкування викладача зі здобувачами;
- залежність процесу управління від розвитку особистості під час навчання, що здійснюється в напрямі від зовнішньої форми до внутрішньої, від якості взаємодії з учасниками освітнього процесу;
- ефективність процесу навчання від домінуючих у конкретний момент психічних станів усіх суб'єктів освітнього процесу [7].

Також, ми переконані, що до цього переліку доцільно додати і

залежність формування професійних компетентностей майбутніх педагогів в ЗВО від технологій та методик, які використовуються в освітньому процесі. Оскільки саме засоби навчання є ключовим інструментом, який допомагає студенту набувати нові практичні уміння та навички.

Перетворення, які і досі тривають у системі української вищої освіти, наштовхують на перегляд шляхів формування професійних компетентностей майбутніх педагогів. Л. Банашко, О. Севастьянова, Б. Крищук виділяють конкретні шляхи формування професійної компетентності закладів вищої освіти, які здобувають професію педагога. Основними з них слід вважати наступні:

- оновлення навчальних планів підготовки спеціалістів на різних освітньо-кваліфікаційних рівнях, включення питань з професійно-педагогічної компетентності до дослідницьких програм;
- організація та проведення науково-теоретичних та практичних конференцій, вебінарів, семінарів, круглих столів, практично-методичних нарад з актуальних проблем формування педагогічної компетентності;
- створення на базі кращих освітянських закладів експериментальних центрів, розповсюдження передового досвіду творчих педагогічних працівників;
- розробка та запровадження нових курсів, метою яких буде формування професійних компетентностей майбутніх викладачів;
- науково-методичне забезпечення закладів вищої освіти з підготовки педагогів з відповідним урахуванням особливостей їх майбутньої професійної діяльності;
- розробка й запровадження нових методик навчання та виховання

з метою формування конкурентоздатного працівника освітньої галузі;

- здійснення освітнього процесу в ЗВО на базі стандартів медіаосвіти, використання принципів роботи з медіасферою та формування при цьому медіакомпетентності;
- вивчення світового педагогічного досвіду, адаптація кращих прикладів формування педагогічної компетентності;
- ефективне застосування інноваційних програм освітніх технологій;
- вивчення та реалізація на практиці творчих доробків викладачів-практиків та науковців задля удосконалення освітнього процесу [4].

Ми підтримуємо позицію вищезазначених дослідників, адже реалізація таких способів формування професійних компетентностей майбутніх педагогів, дозволить забезпечити освітній ринок праці конкурентоспроможним та висококваліфікованим фахівцем. Відтак, майбутній викладач стане дійсним представником нової генерації освітян, який відповідатиме вимогам сучасного освітнього середовища, викликам суспільства та потребам здобувачів. Нові педагогічні кадри будуть виконувати роль провідників у процесі передачі нових знань, умінь та навичок своїм студентам.

1.2. Дослідження формування професійних компетентностей майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій у педагогічній літературі

У попередньому параграфі ми з'ясували, що одним із шляхів формування професійних компетентностей майбутніх педагогів є використання в освітньому процесі інноваційних технологій, нових засобів навчання, які сприятимуть розвитку як особистісних якостей викладача, так і

професійних. Одними з таких є мультимедійні технології, які вже тривалий час посідають місце найпопулярніших технологій в ЗВО.

Проблемі застосування мультимедіа технологій у процесі формування професійних компетентностей майбутніх педагогів присвячена порівняно невелика кількість педагогічної літератури. Часто ці засоби навчання включають у комплекс інформаційно-комунікаційних технологій і там вони виступають як один із структурних елементів цілісного продукту. Однак, мультимедійні технології є досить самостійними, багатофункціональними, тому їх сміливо можна виокремити в окремий тип інноваційних інструментів.

Аналізуючи значний обсяг педагогічних праць, ми дійшли висновку, що в більшості випадків дослідники ідентифікують мультимедійні технології як ІКТ, інноваційні або ж комп'ютерні технології. Дійсно, враховуючи характерні ознаки, особливості та функціональне наповнення мультимедіа, можна їх віднести до одного з вищевказаних засобів навчання. Саме це є причиною скупої джерельної бази з формування професійних компетентностей майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій у педагогічній літературі.

Дослідниця І.Волощук, вважає, що мультимедійні технології є частиною інформаційних, тому у своїй роботі вказує на те, що мультимедіа дають змогу реалізувати принципи наочності навчання, інтерактивності, проблемності та творчості, а це у свою чергу має неабиякий вплив на формування професійних компетентностей фахівця. Проте, педагогиня конкретно не виділяє шляхи формування і роль технологій мультимедіа у цьому процесі [13, с. 71-74].

На думку І. Маркусь, мультимедійні технології в освіті сприяють підвищенню ефективності процесу сприйняття інформації та отримання нових знань і одночасно створюють умови для саморозвитку студентів. Завдяки їм, як зауважує педагогиня, здобувачі вищої освіти мають можливість продовжити удосконалювати своє вміння співпрацювати в колективі, в команді, наприклад, у ході розробки спільного проєкту. Слід

сказати, що у першу чергу І.Маркусь акцентує свою увагу на технологічних можливостях вказаних засобів. Дійсно, функції мультимедіа у даному випадку розширюють можливий спектр їх можливостей і, відповідно, впливають на варіативність їх застосування для організації пізнавальної діяльності студентів та освітнього процесу в цілому [40, с. 93-96].

Цікавою є думка М.Іващенко, яка стосується ролі мультимедійних технологій як комп'ютерно орієнтованого засобу навчання. Вона вказує на те, що професійні компетентності майбутніх педагогів формуються з позицій методичного призначення мультимедіа. Відтак, мультимедійні засоби в процесі формування компетентностей майбутніх викладачів забезпечують трансляцію інформації та допомагають визначити вектор навчання, з урахуванням наявних у студентів знань, потенціалу та інтересів (мультимедійні презентації, лекції). Слід згадати і про те, що технології мультимедіа дозволяють розвивати навички комунікації, що є важливим елементом професійної компетентності. Дослідниця М.Іващенко наголошує на виключній універсальності уже згаданих засобів, оскільки їх інтегративний характер надає можливість враховувати індивідуальні особливості здобувачів вищої освіти [26, с. 204-207].

Результатом аналізу педагогічних праць різних науковців, дослідників, вчителів-практиків показав, що проблема формування професійних компетентностей майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій розкрита досить скупо, вузькоспеціалізовано. Переважно можна ознайомитися з роботами, які присвячені формуванню ключових практичних навичок засобами мультимедіа у вчителів музичного мистецтва, математики або ж у загальному плані вчителів початкових класів.

Ряд педагогів розширено досліджують структурні елементи мультимедійних технологій та розкривають алгоритми роботи з ними. При цьому, зв'язок технологій із процесом формування професійних компетентностей втрачається, оскільки автори переважно роблять акценти, знову ж таки, на технологічних можливостях технологій мультимедіа. Усі ці

дані конкретно не ілюструють цілісну картину набуття студентами нових компетентностей.

На переконання І.Петрицина, мультимедійні технології у різних ситуаціях можуть мати різні дидактичні функціональні призначення:

- бути фундаментом для наступних, нових знань учнів;
- виступати як ілюстрація чи засіб повторення і узагальнення навчального матеріалу;

можуть замінити традиційний посібник, підручник [48, с. 138-140].

Саме через це дослідник відводить важливу роль засобам мультимедіа. Він наголошує на тому, що під час роботи з мультимедійними технологіями, студенти розвивають самостійність, ініціативність. Працюючи з великими обсягами інформації, здобувачі, зі слів І.Петрицина, можуть її фільтрувати, виокремлювати та все це гармонійно оформлювати к вигляді продукту мультимедіа. Це значно полегшує процес сприйняття, запам'ятовування та відворення навчального матеріалу. У контексті цього, ми можемо прослідкувати формування інтегральної та загальної компетентностей, що входять до складу професійних [48, с. 138].

Висновки до розділу 1

Таким чином, ми проаналізували та порівняли сутність понять «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність» та визначили їх взаємозалежність один від одного. Варто зауважити, що формування компетентностей майбутніх педагогів є основою до реалізації компетентнісного підходу навчання в рамках ЗВО.

Професійна компетентність педагога має свою структуру, яка впливає на подальший розвиток викладача як цілісної особистості. Структурними компонентами є: мотиваційний, когнітивний, операційний, особистісний. Вони є частинами кожного виду професійних компетентностей. Відтак, базовими професійними компетентності у широкому значенні прийнято вважати управлінську, комунікативну, психологічну, проєктивну, методичну,

предметну, дидактичну.

Процес формування професійних компетентностей майбутніх педагогів здійснюється на базі визначених оптимальних шляхів та способів. Кожен з них є актуальним, доцільним та реальним у практичному використанні.

Проаналізувавши педагогічну літературу з проблеми формування професійних компетентностей у майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій, ми дійшли висновку, що ця тема недостатньо досліджена, що відкрило нам перспективи для подальшого вивчення цього питання.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Компетентісний підхід у підготовці майбутніх педагогів у процесі навчання в закладах вищої освіти

Сучасна освітня політика нашої держави орієнтована на європейську інтеграцію та виступають своєрідним стимулом для генерування креативних новаторських ідей, пошуку нестандартних форм, методів, технологій навчання. Це сприяє появі потреби конкурентноспроможного та компетентного фахівця на ринку праці. Важливо, щоб спеціаліст володів здатністю до самоаналізу, самовдосконалення і вмів постійно пристосовувати свої знання, вміння та навички до змін умов суспільства.

Одним із шляхів досягнення мети вищої освіти – отримання всебічно розвинутої особистості, яка здатна використовувати набутті знання та уміння в практичній діяльності, – є реалізація компетентісного підходу в системі навчання ЗВО. Компетентність випускника закладу вищої освіти вже давно стала головною ознакою його готовності до здійснення професійної діяльності та активної участі у громадському та суспільному житті.

Аналіз Закону України «Про вищу освіту» регламентує реалізацію компетентісного підходу, його проголошено як концептуальний орієнтир для здійснення змін у державній освітній системі. Тому, такий спосіб навчання здобувачів освіти закріплений на державному рівні і ми переконані, що він є доцільним, правильним та ефективним [23].

Поняття «підхід» традиційно означає сукупність різних засобів та прийомів, які діють певним чином на когось. З наукової точки зору термін «підхід» тлумачать як початкову позицію, що закладає фундамент дослідницької діяльності.

Серед дослідників та педагогів існують різні точки зору щодо визначення поняття компетентісного підходу. Компетентісний підхід у

вищій освіті набирає дедалі більшої актуальності та проблемності, оскільки прямим чином впливає на рівень розвитку освітньої сфери та якості підготовки кадрів, що будуть займатися педагогічною діяльністю.

Компетентісний підхід – це спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості [49, с.16-20]. Компетентісний підхід певним чином змінює акценти в освітньому процесі ЗВО. Так, наприклад, тепер увага зосереджена не на накопиченні нормативно визначених знань, умінь і навичок майбутніх фахівців, а на формування й розвиток здатності практично діяти і творчо застосовувати набуті знання й досвід у різних ситуаціях [54, с. 241–244].

М.Нагач зазначає, що вищевказаний підхід у навчанні претендує на роль концептуальної основи освітньої політики, яка буде реалізовуватись державами, міжнародними організаціями. Компетентісний підхід посилює векторність державної політики на практичну орієнтацію освіти, підкреслює значення досвіду, вмінь та навичок, що спираються на наукові знання [47, с. 15-18].

Переважає більшість науковців, дослідників, педагогів дотримується позитивної позиції на користь запровадження в освітній процес компетентісного підходу. Пояснення цьому можна виокремити в наступних положеннях:

- даний шлях навчання забезпечує високий рівень підготовки майбутніх фахівців;
- сприяє оновленню змісту педагогічної освіти;
- спрямовує вектор організації освітнього процесу в ЗВО відповідно до індивідуальних потреб та запитів студентів;
- компетентісний підхід визначає сприятливі умови для формування професійних компетентностей здобувачів вищої освіти.

Аналіз особливостей поняття, що досліджувалось, дає можливість

визначити основні компоненти та структурні елементи, що пов'язанні з компетентісним підходом. Їх взаємозв'язки проілюстровано на рисунку 2.1.

Рис.2.1 Структурні елементи компетентісного підходу

Ключовим чинником у реалізації компетентісного підходу в рамках ЗВО є спрямованість на розвиток системного комплексу умінь, адаптаційних можливостей, практичного досвіду, нових шляхів діяльності в ситуаціях, що змінюються, а також уміння приймати рішення та брати на себе відповідальність. З урахуванням цього, Л.Коваль вважає, що перехід на компетентісно орієнтовану підготовку в закладах вищої освіти має розглядатися у двох вимірах. Сутність першого полягає в постійному оновленні змісту освіти: освітніх програм, навчальних планів, силабусів, що у свою чергу буде визначати рівень ефективності таких заходів. Індикатором доцільності й ефективності виступає рівень набутих студентами компетентностей. Другий вимір виник через появу потреби навчити майбутніх педагогів комплексно та цілеспрямовано формувати ключові компетентності у своїх слухачів, здобувачів [29, с. 46].

Метою даного підходу є формування повного, відповідно до віку та потенціалу, спеціалізації, набору компетентностей, якими повинні оволодіти студенти педагогічних професій у процесі навчання в ЗВО. В.Химинець зауважує, що наразі існує кардинальний розріз між традиційною системою

навчання та концептуально новою. Відповідно до положень та характерних особливостей традиційної системи у першу чергу знання, які отримували здобувачі формували знаннєвий підхід до навчання. Тобто про практичне їх застосування мало згадували та втілювали у життя. Головним чином акцент робився на змісті знань, їх формі, а те, для чого вони потрібні, залишалось на другому плані [3].

Знання, уміння та навички, що є базовими компонентами звичної системи навчання, утворюють ЗУНівську освітню парадигму. Її характерними рисами є судження про те, що освітній процес має забезпечити здобувача знаннями про основи усіх наук. Важливим є той факт, що у ході передачі нового матеріалу, викладачі повинні сприяти формуванню в студентів знань, умінь, навичок. За умови досягання мети ЗУН визначається рівень якості освіти.

Дослідник теорії компетентісного підходу О. Глузман визначив та систематизував його першочергові ідеї:

- компетентісний підхід – не новизна, оскільки вища освіта давно орієнтувалась на надання можливості формування різних видів діяльності;
- компетентність не суперечить знанням, умінням, навичкам, вона має їх у своєму складі, проте, вони не є ідентичними;
- компетентність включає в себе ряд складових;
- компетентності формуються упродовж життя під впливом факторів та середовища, в якому перебуває особистість [14, с. 51-55].

Висловлена вченим позиція важлива для нашого дослідження, оскільки йдеться про дорослу аудиторію, яка повною мірою знаходиться під впливом зазначених чинників.

Компетентісний підхід має на меті також оволодіння знаннями, уміннями, навичками і здібностями, проте, вже для того, щоб досягти успіху у житті. Контролем якості реалізації вказаного підходу є формування в здобувачів компетенцій та компетентностей.

Загальноприйнятою ідейною лінією компетентісного підходу є сутність вищої освіти, яка полягає в комплексному та компетентісно-орієнтованому навчанні, варіативності шляхів отримання та накопичення знань, а також способів практичної діяльності особистості. Гармонійне поєднання цих складових сприяє успішній та ефективній реалізації себе як професіонала конкретної галузі.

І.Зязюн переконаний, що головна мета вищої освіти нині має усіляко допомагати становленню цілісної і цілеспрямованої особистості, яка буде готовою до вільного орієнтованого вибору і індивідуального інтелектуального зусилля, що володіє багатофункціональними компетентностями» [24, с. 10-13].

Варто зауважити, що важливим у системі вищої освіти є питання ролі та мети компетентісного підходу. Він передбачає не лише перелік певних компетенцій у викладача та вміння їх ефективно використовувати, але і майстерність формувати такі ж компетенції в студентів. Викладача в освітньому середовищі ЗВО виступає як посередник між знаннями та здобувачами, модератор, фасилітатор, коуч та тьютор. Для виконання цієї місії педагогу необхідно володіти високим рівнем стресостійкості та адаптації до ситуацій, що змінюються.

У процесі реалізації компетентісного підходу, у першу чергу викладачі в ЗВО формують ключові життєво важливі компетентності у своїх студентів. Зарубіжні та вітчизняні дослідники наголошують, що ключові компетентності мають динамічний характер, тобто можуть варіюватися залежно від обставин, вимог освіти, ринку праці та суспільства загалом.

У закладах вищої освіти компетентісний підхід реалізується передусім під час проведення навчальних занять. Основними формами навчальних занять в педагогічних ЗВО є:

- лекційні;
- практичні;
- семінарські;

- лабораторні;
- індивідуальні.

У межах вивчення теми дослідження ми звернемо увагу на впровадження компетентісного підходу на лекційних, практичних та семінарських заняттях.

Лекція – чіткий, логічно завершений, науково обґрунтований, послідовний і систематизований виклад певної наукової проблеми, теми чи розділу навчального предмету, ілюстрований за необхідністю наочною та демонструванням дослідів. Лекція є однією з базових шляхів отримання інформації, а також її вважають основою всього освітнього процесу, оскільки вона має тісні взаємозв'язки та взаємозалежності з іншими формами навчальних занять [61].

Характерними рисами лекції відповідно до дидактичних вимог вищої школи є:

- опрацювання сучасної джерельної бази;
- медіаграмотний підхід до відбору інформації;
- мотивація та активізація пізнавальної та навчальної діяльності студентів;
- аналіз різних позицій щодо вирішення однієї проблеми;
- можливість студентів занотовувати найважливішу, на їх погляд, інформацію;
- взаємодія викладача та студентів;
- застосування доцільних та ефективних засобів, методів, прийомів навчання;
- обов'язковий зворотній зв'язок;
- логічна завершеність теми лекції.

Професійний лектор є не просто «читачем доповіді», але вміє перетворити це заняття на інтерактивне, захоплююче та цікаве. Важливо, щоб під час лекції студенти були зосереджені на її темі, не розсіювали

увагу. Для забезпечення цього педагоги мають детально відбирати та підбирати відповідні форми, засоби та технології навчання.

Було з'ясовано, що компетентісний підхід передбачає індивідуалізоване навчання. Такий спосіб надає можливість студентам розкрити свій потенціал, проявити себе під час виконання індивідуальних завдань. Для лекційних занять, на нашу думку, найбільш доцільним є виконання проблемних завдань та вирішення нестандартних ситуацій, проведення дискусій, використання кейс-методу, мозкового штурму тощо.

Розглянемо приклад формування однієї з професійних компетентностей на лекційному занятті з педагогіки вищої школи з теми: «Методи та форми організації освітнього процесу в ЗВО». На занятті здобувачі будуть отримувати інформацію від лектора, а також сприяти здобувати її самостійно у ході виконання завдань. Професійні компетентності, які будуть при цьому формуватися: комунікативна, психологічна. Для цього потрібно поділити студентів на дві групи і за допомогою кейс-методу поставити проблему перед ними.

Робота з кейс-методом передбачає наступні етапи:

1. Оголошення кейсу викладачем.
2. Індивідуальне вивчення та опрацювання кейсу кожним членом групи.
3. Генерування можливих рішень ситуації, обговорення ідей кожного здобувача у групі.
4. Презентація рішення обох груп та підготовка до дискусії.

Кейс педагога та ідеї студентів необхідно демонструвати на мультимедійному проекторі для зручності, швидкості сприйняття матеріалу. Даний спосіб проведення лекції дозволить здобувачам якісніше та легше запам'ятати інформацію, оскільки вони її обговорюють усно, записують і сприймають візуально. Залучення майже всіх органів чуття позитивно впливають на якість запам'ятовування та усвідомлення навчального матеріалу.

Такий алгоритм дій, що чітко відображає поетапність формування комунікативної компетентності, є досить важливим у процесі становлення та розвитку фахівця.

Щоб досягти успіху у професійній діяльності, майбутні педагоги повинні пов'язувати теоретичні знання з практичною діяльністю. Практичні заняття у ЗВО є чи не найбільш оптимальними для реалізації компетентісного підходу в освіті, адже саме тут здобувачі професії педагога мають можливість показати та перевірити на практиці свої знання та правильно і грамотно їх застосувати.

Практика демонстрування та застосування своїх знань є звичайною у професії педагога. Найпопулярнішими формами практичних занять серед викладачів є круглі столи, брейн-ринги, вікторини, мозкові штурми та проектна діяльність. З урахуванням особливостей теми дослідження, варто зробити акцент на проектну діяльність студентів як майбутніх фахівців на педагогічній ниві.

У процесі формування такої професійної компетентності як проєктивна, про яку ми згадували у попередньому розділі, велика увага приділяється дослідницькому потенціалу здобувачів, їх умінню працювати та взаємодіяти в колективі, а також творчому підході до організації освітнього процесу в майбутньому. Завдяки проєктам та їх розробці, педагогіка може отримати нові відкриття, наприклад, у сфері методології, дидактики тощо.

Молоді спеціалісти амбітні і часто-густо генерують ідеї, які реально реалізувати у життя, щоб покращити освітній процес, зокрема, в ЗВО. Так, наприклад, можна запропонувати студентам проєкт на тему «Самоорганізація як складова частина саморозвитку педагога». Вимогами до цього виду роботи є:

- визначення мети;
- встановлення єдиної форми проєкту;
- окреслення плану проєкту;
- розробка методології здійснення дослідження;

- презентація та захист проєкту.

Тема вказаного завдання є актуальною, оскільки інформатизація та глобалізація суспільства усе більше встановлює свої рамки для людини і часом нам складно організувати свою діяльність. Педагогу як нікому іншому відомо про важливість правильно та раціонально розподіляти свій час, інтелектуальний, психологічний ресурс, баланс між трудовою та повсякденною діяльністю.

Дуже корисною та зручною технологією у процесі створення будь-якого проєкту є мультимедійна. Так, наприклад, за її допомогою, здобувачі можуть провести опитування серед педагогів-практиків, використовуючи Google-форми, різні освітні платформи для анкетування, оформити результати дослідження у вигляді мультимедійної презентації чи інтерактивної дошки. Про особливості та переваги технологій мультимедіа більше звернемо уваги у наступному параграфі.

Семінарське заняття – форма навчальних занять студентів у закладах вищої освіти, яка передбачає вивчення попередньо визначених питань між викладачем та здобувачами і супроводжується індивідуальними доповідями, дискусіями, рефератами тощо. Така організаційна форма занять у ЗВО є досить поширеною особливо під час вивчення теоретичних засад з окремої дисципліни. Ураховуючи те, що структура семінарів передбачає вивчення та обговорення теорії, їх проведення сприяє формуванню предметної професійної компетентності майбутніх педагогів. Предметна компетентність, як ми вже визначили, базується на теоретичній або практичній готовності майбутніх педагогів до безпосередньої їх діяльності [43, с. 10].

Формування предметної компетентності є дуже кропітким та складним процесом, оскільки саме вона є своєрідним фундаментом для подальшого саморозвитку та становлення особистості здобувачів як повноправного та фахового педагога.

У переважній більшості семінарські заняття у ЗВО відбуваються за попередньо розробленим планом з дисципліни самим викладачем. Питання

плану надаються студентам для підготовки матеріалів теми. Здобувачі можуть готувати їх у формі доповідей, коротких виступів, тезисного викладу основної інформації. Безпосередньо на семінарському занятті майбутні педагоги презентують результати пошукової роботи і обговорюють їх. Важливо, щоб кожний виступ був почутий і проаналізований.

З практики проведення семінарських занять, слід сказати, що позитивно на якість засвоєння та формування професійних компетентностей, впливають рецензії на окремі доповіді та підведення після виступів стислих висновків. У такому разі студенти мають можливість ще раз закріпити матеріал, виділити для себе головні опорні пункти теми заняття.

Успішним вважається той семінар, який зміг викликати неоднозначні думки, а ще краще дискусію між студентами. Під час дискусійного обговорення, здобувачі транслюють свою позицію та вчаться аргументувати свою точку зору. Відтак, відбувається формування психологічної та комунікативної професійних компетентностей.

Ефективність формування професійних компетентностей здобувачів педагогічної професії на семінарах можлива за умови дотримання наступних вимог:

- логічний та гармонійний зв'язок семінарських занять з практичними та лекційними;
- залучення до діяльності всіх студентів;
- аналіз роботи здобувачів;
- визначення ризиків та недоліків формування професійних компетентностей у зв'язку з невідповідністю теми та засобів навчання, що були обрані;
- контрольна перевірка набутих компетентностей.

Залежно від форм проведення навчальних занять у ЗВО, педагог повинен підбирати засоби мультимедійних технологій, які ю відповідали завданням, меті та цілям лекції чи семінару.

2.2. Використання мультимедійних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів

Тенденції в методиці викладання дисциплін в закладах вищої освіти спрямовані на забезпечення високої та якісної підготовки майбутнього фахівці з урахуванням усіх вимог та запитів сучасного суспільства. Нині ЗВО здійснюють свою діяльність відповідно до оновлених програм, навчальних планів та силабусів. Кожен з цих документів декларує застосування в освітньому процесі новітніх методик, інтерактивних та інноваційних технологій.

Професійний педагог має володіти високим рівнем освіченості у сфері медіаграмотності, медіаосвіти, діджиталізації. Такі вимоги постали перед майбутніми педагогами у зв'язку з інтенсифікацією інформаційного простору, як в Україні, так і в усьому світі. Справжній фахівець у своїй царині повинен бути готовий до швидких змін, появи нестандартних ситуацій та вміти їх вирішувати. Технологіями, що можуть забезпечити повноцінне формування професійних компетентностей майбутніх педагогів, вважаємо мультимедійні. Основою застосування технологій мультимедіа у навчальних цілях в ЗВО є сформована медіакомпетентність студентів, рівень їх медіаграмотності та медіаосвіти.

Медіакомпетентність здобувачів вищої освіти за Н.Чеботарьовою-сукупність знань, умінь, навичок, якостей що сприяють усвідомленому вибору, критичному аналізу та відбору інформації, оцінці та інтерпретації медіатекстів ЗМІ, збалансованому споживанню медіатекстів, що сприятиме стійкому психологічному та емоційному стану особистості [35]. Дослідниця переконана, що медіакомпетентність є важливою складовою формування професійних компетентностей майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій, оскільки вона допомагає студентам ставитися до інформації, яку використовують з точки зору критичного та аналітичного мислення, що у свою чергу полегшує роботу, наприклад, з Інтернет-джерелами, матеріалами ЗМІ.

Відповідно до положень Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, медіакомпетентність – це рівень культури, яка складається з розуміння соціального, економічного та політичного контексту функціонування медіа. Особистість, яка володіє достатнім рівнем медіакомпетентності тісно взаємодіє з медіапростором та його складовими, може передавати медіакультурні переваги, вподобання, стандарти [35].

Професійна медіакомпетентність майбутніх викладачів повинна відповідати таким рівням показників (див. рис. 2.2).

Рис. 2.2 Рівні показників високої медіакомпетентності майбутніх педагогів

Сутність мотиваційного показника полягає наявності мотивів, прагнень до самовдосконалення студентів у сфері медіаосвіти. Здобувачі під впливом спонукань можуть розширювати спектр знань у сфері медіа і паралельно ознайомлюватися з мультимедіа, оскільки вони тісно взаємопов'язані. До мотивів медіаосвітньої діяльності належать: естетичні, етичні, гедоністичні, гносеологічні.

Інформаційний показник – постійна поінформованість студентів, накопичення знань у галузі медіа. Процес формування інформаційного рівня показників медіакомпетентності викладачів має бути систематичним, логічним, цілісним та гармонійним

Методичний рівень є найбільш актуальним для теми дослідження, оскільки він охоплює уміння майбутніх педагогів обирати методи, прийоми, засоби та форми навчання для своїх слухачів. Слід зазначити, що для методичного рівня показників медіакомпетентності входить також харизма, артистизм педагога та його вміння робити самопрезентацію. Ці компоненти є вкрай важливі, позаяк, вони займають не останню позицію у переліку ключових професійних компетентностей та soft skills.

Діяльнісний рівень означає медіаосвітню діяльність студентів у процесі різних типів та форм навчальних занять у рамках ЗВО. Він передбачає активну дослідницьку діяльність та таку, яка сприяє розвитку та актуалізації медіапедагогічній діяльності.

Останній рівень – креативний. Його характерними ознаками є розкриття творчого потенціалу студентів у контексті медіаосвітньої діяльності. Цей рівень передбачає і формування особистісних якостей педагога, а не лише професійних: гнучкість, мобільність, оригінальність, високий рівень розвитку фантазії, уяви.

Медіакомпетентність є основою формування та розвитку медіаосвіти майбутніх педагогів. Відповідно до задекларованого поняття ЮНЕСКО, медіаосвіта – теоретичні засади, практичне уміння та система навчання у їх контексті для опанування сучасними масмедіа, які розглядаються як частина специфічної, автономної галузі знань у педагогічній теорії та практиці [41]. Медіаосвіта має тісний прямиий зв'язок з усіма медіа та мультимедіа технологіями, що у свою чергу відображається на її актуальності. Л. Мастерманом було обгрунтовано сім причин актуальності медіаосвіти в сучасному освітньому і не тільки просторі. Суть вищезазначених причин полягає в:

1. Високому рівні попиту на споживання масмедіа та насиченість, а інколи надлишок їх продуктами у суспільних сферах.
2. Ідеологічна важливість медіа та їх вплив на свідомість аудиторії.
3. Щоденне швидке накопичення інформації та розширення знань з

різних галузей, посилення механізмів контролю та управління ними.

4. Інтенсифікації процесів проникнення медіа в основні демократичні явища.
5. Підвищення важливості візуального фактору сприйняття інформації.
6. Необхідність навчання школярів/студентів з орієнтацією на відповідність сучасним вимогам.
7. Національні та міжнародні процеси приватизації інформації, що пришвидшуються.

Ключовою метою медіаосвіти для студентів є прагнення навчити їх критично оцінювати інформацію та аналітичне мислення в контексті медіа, а також паралельно вивчати власну мову. Дійсно, такий напрямок освіти у вищій школі є перспективним та має потенціал до розвитку, адже майбутні педагоги, не важливо, якої спеціалізації, щоденно опрацьовують, фільтрують, а згодом і транслюють іншим інформацію. Задля забезпечення якості підібраних матеріалів викладач має ретельно з критичної точки хору виокремлювати той обсяг знань, який стане у нагоді аудиторії у практичному житті.

Формування професійних компетентностей майбутніх педагогів відбувається завдяки використанню сучасних, креативних та ефективних технологій навчання. Однією з таких, вважаємо, є мультимедійні технології. Термін утворився за рахунок поєднання двох англійських слів «multy, multiple» (складний) і «media» (середовище, засіб). Латинський варіант тлумачення трактує поняття «мультимедіа» наступним чином: «multum» (багато) та «media, medium» (середовище). Якщо брати до уваги дослівний переклад, то мультимедіа означає «багато середовищ, способів» чи «складні способи».

У методиці поняття «мультимедіа» розглядається як один із багатьох технічних засобів навчання, який здатний вирішувати коло завдань

обумовлених дидактичними властивостями і функціями даного засобу. Так, В. Мирошніченко підтримує думку А. Хуторського, що мультимедіа – це ТЗН, що інтегрує різні види інформації і забезпечує інтерактивну взаємодію зі здобувачем освіти [42].

В узагальненому вигляді «мультимедіа» є технологією, що описує порядок розробки, функціонування і застосування засобів обробки інформації різних типів; інформаційним ресурсом, створеним на основі цієї технології; комп'ютерним програмним забезпеченням, вище згаданого інформаційного ресурсу; комп'ютерним апаратним забезпеченням, за допомогою якого стає можливою робота з інформацією різних типів; особливим узагальненим видом інформації, яка поєднує в собі як традиційну статичну візуальну (текст, графіку), так і динамічну інформацію різних типів (усний текст, музику, відео фрагменти, анімацію тощо) [45].

Нині сьогодні склалося три різні розуміння поняття «мультимедіа» [Додаток Б]. Мультимедіа як ідея – новий підхід до зберігання інформації різного типу. Мультимедіа як ідеологія – це прагнення збільшити ефективність спілкування людини і комп'ютера за рахунок застосування нових каналів передачі інформації. Мультимедіа як технологія – сукупність організаційних технічних і програмних засобів, а також інструментарію для розробки мультимедіапродуктів [51, с. 52-64].

Мультимедійні технології за своїм змістом означають інтегральний засіб, який надає можливість за допомогою комп'ютерної техніки обробляти, відтворювати та обмінюватись інформацією. Мультимедійні технології дозволяють інтегрувати різні середовища представлення інформації: текст, статичну і динамічну графіку, відео і аудіозаписи в єдиний комплекс, що дозволяє майбутнім психологам стати активними учасниками освітнього процесу, оскільки видача інформації відбувається у відповідь на їхні дії. Використання мультимедіа забезпечує максимальне врахування індивідуальних особливостей сприйняття інформації [69].

Мультимедійні освітні технології все більше набирають популярності

серед викладачів та студентів закладів вищої освіти. Розмаїття варіативності даних засобів часто розкоординує пізнавальну та навчальну діяльність здобувачів. Ураховуючи це, слід зазначити класифікацію мультимедійних технологій, яка дозволить зосередити увагу на конкретній складовій технології у процесі виконання чи самостійної роботи.

Існує кілька класифікацій мультимедійних технологій.

Найоптимальнішим є наступні:

1. За призначенням:

- інформаційні;
- навчальні;
- робочі інструменти;
- ігрові;
- іміджеві.

2. За типом надання мультимедійної інформації:

- лінійні (кіно, презентація, записана на певне джерело);
- нелінійні (ігри, презентації, навчальна й розвивальна література);
- комбіновані (лінійне надання інформації з можливістю програмування);
- інтерактивні (користувач сам керує потоком інформації має можливість обирати інтерактивний матеріал) [28].

В.Берестова та Е.Ларина класифікують мультимедіа технології за основними формами, засобами технології:

- презентації;
- анімаційні ролики;
- ігри;
- відеофрагменти;
- мультимедійні галереї;
- аудіофрагменти;
- додатки-веб [6, с. 15-22].

Першочерговими у застосуванні в освітньому процесі ЗВО для

формування професійних компетентностей педагога є мультимедійні технології, які вказані на рис. 2.3. Це узагальнений вигляд вищевказаних класифікацій, що дає змогу зрозуміти, які засоби будуть ефективні, а які навпаки для різних аудиторій, дисциплін тощо.

Кожен тип технологій орієнтований на свого користувача. Викладач зобов'язаний проаналізувати здібності кожного студента, здійснити індивідуальний підхід та забезпечити умови для реалізації творчого потенціалу здобувачів. Використання МТ спрямоване оволодіння базовими вміннями роботи з комп'ютерними засобами, великими обсягами інформації та вмінням правильно і зрозуміло її передавати аудиторії.

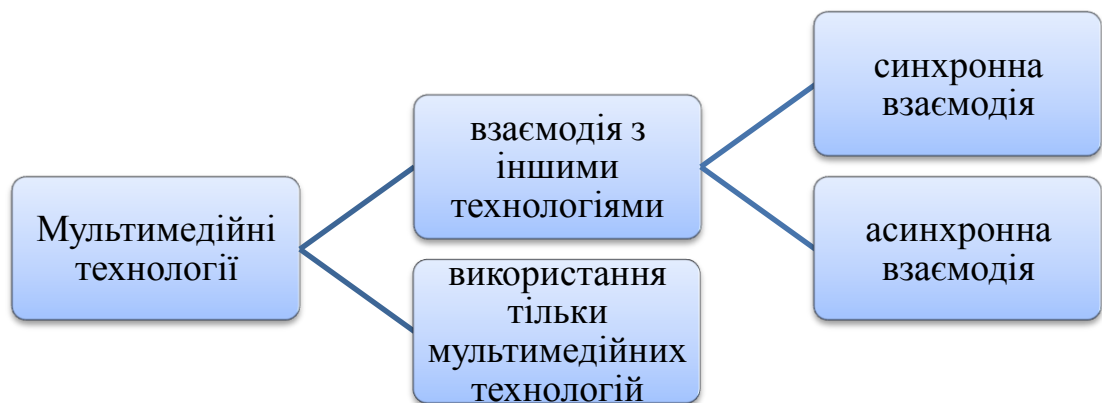

Рис. 2.3 Класифікація мультимедійних технологій

Перший тип технологій означає, що мультимедійні взаємодіють з іншими засобами у гармонійному симбіозі не порушуючи структури заняття, процесу формування професійних компетентностей. Складовими таких технологій переважно є електронні посібники, відеоконференції, вебінари. Сутність другого типу полягає в застосуванні безпосередньо мультимедійних технологій, без будь-яких доповнень. Це можуть бути графіка, анімації, GIF-анімації, віртуальні екскурсії, відеоролики чи відеофрагменти, інші продукти мультимедіа.

Мультимедійні технології є сучасним, креативним та перспективним засобом для формування професійних компетентностей майбутніх педагогів. Однак, це судження є суперечливим. Серед педагогів та дослідників триває

дискусія щодо переваг та недоліків технологій мультимедіа. Представники традиційної форми та методології навчання переконані, що технології мультимедіа порушують чітку структурність та спланованість навчальних занять у ЗВО, а також мають негативний вплив на стан здоров'я здобувачів. Частково можна погодитись з такою думкою, проте, ми виділили ряд переваг використання мультимедійних технологій в освітньому процесі для формування професійних компетентностей майбутніх педагогів.

На наш погляд, ключовими позитивними сторонами застосування МТ є:

- осучаснення освітнього процесу;
- подання теорії у різних доступних формах, що спрощує сприйняття та усвідомлення матеріалу;
- дотримання дидактичного принципу наочності;
- розвиток уваги та уваги здобувачів;
- зручність та простота у використанні;
- доступ до технологій можливий не лише з використанням комп'ютерної техніки, але і смартфонів, якими володіє кожен студент;
- візуальне сприйняття інформації полегшує процес запам'ятовування;
- допускає можливість копіювання та перенесення частин для цитування;
- можливість встановлення гіперпосилань на мультимедіа продуктах;
- гіперзв'язок з Інтернет-сайтами та електронними бібліотеками;
- реалізація компетентісного та індивідуального підходу;
- розвиток критичного мислення та креативного потенціалу під час оформлення самостійних робіт, індивідуальних чи групових досліджень.

Безперечні переваги, якими наділені технології мультимедіа, дають змогу викладачам ЗВО швидко, зручно та доступно для здобувачів

формувати професійні компетентності, які знадобляться їм у практичній діяльності. Студенти, які працюють з МТ, здобувають досвід маніпуляцій з ними, створення нових форм мультимедіа, а також у майбутньому зможуть перенести це на свою діяльність у закладі освіти.

Слід зауважити, що одна з переваг мультимедійних технологій, а саме доступ до технологій через мобільний телефон, є актуальним за теперішній об'єктивних умов розвитку освіти в Україні. Форма дистанційного навчання набула в останні роки поширення і технології мультимедіа значно полегшують процес навчання здобувачів вищої освіти. Завдяки їм, студенти засвоюють нові обсяги інформації, а також продовжують удосконалювати свої практичні уміння та навички.

Проте, не варто забувати, що будь-яке явище, процес, у тому числі і різного виду технології навчання, мають свої недоліки, такі як:

- не завжди заклади освіти мають якісне технічне забезпечення;
- інформаційне середовище дуже насичене, тому потрібно володіти високим рівнем медіаграмотності;
- незручність для деяких студентів сприймати навчальний матеріал постійно за допомогою зорового аналізатора;
- перебої в Інтернет-мережі;
- недостатня кількість розроблених посібників, помічників для здобувачів вищої освіти, які б окреслювали шляхи формування професійних компетентностей засобами мультимедійних технологій;
- практично відсутні якісні мультимедійні програми для використання їх у ЗВО українською мовою.

Проаналізувавши двобічність мультимедійних технологій, ми впевнились, що все-таки вони мають більше переваг аніж недоліками. Дані засоби адаптовані до сучасних умов викладання та навчання в рамках вищої школи, що супроводжується активним застосуванням мультимедійних

технологій в освітньому процесі ЗВО, з метою формування професійних компетентностей майбутніх педагогів.

Найбільш ефективними засобами мультимедіа, які використовують у закладах вищої освіти для формування професійних компетентностей майбутніх педагогів є мультимедійні презентації, аудіо- та відеофрагменти, онлайн платформи для здійснення тематичного чи поточного контролю, сервіси тестування, проведення онлайн круглих столів чи семінарів.

Мультимедійна презентація є чи не найбільш популярним засобом мультимедійних технологій. Вона всім знайома і зручна в застосування. Проте, професійний педагог має робити презентації на високому рівні, оскільки при цьому відбувається формування його предметною, проєктивної компетентностей. Якість створення мультимедіа продукту у подальшому буде впливати на якість навчання майбутніх слухачів.

Презентація – (англ. presentation – представлення) – це набір кольорових карток-слайдів спеціального формату до певної теми. На кожному слайді можна розмістити довільну текстову або графічну інформацію. Презентація – слово, яке має декілька значень:

- 1) дія, акція (загальноживане значення): показ нового товару, пред'явлення широкому загалу нової інформації (представлення нової книжки, колекції, кінофільму) як рекламна, популяризуюча акція;
- 2) документ, створений за допомогою комп'ютерної програми PowerPoint;
- 3) спосіб наочного представлення інформації з використанням аудіовізуальних засобів;
- 4) електронний документ, що є набором слайдів для демонстрації аудиторії [47, с.52].

Мультимедійна презентація є продуктом, який доступний для користування за допомогою таких найпоширеніших комп'ютерних програм: OpenOffice Impress, Keynote, SoftMaker Presentations, Multimedia Builder. Варто зазначити, що найбільш простою у використанні є PowerPoint.

Програма PowerPoint вважається такою, що відповідає основним вимогам для комфортного її застосування у навчанні та викладанні, а саме: доступність, зрозумілість меню, швидкий та досить простий функціонал, можливість поєднувати матеріал у будь-якій формі.

Серед безперечних переваг PowerPoint є: виняткова простота і найширші можливості редагування, що дозволяє легко змінювати дизайн, структуру і зміст презентації аж до повної заміни всього змісту, що дозволяє використовувати готову презентацію як основу для швидкого створення іншої презентації; стимулювання активної діяльності учнів не тільки на уроці, але і на етапі підготовки навчального матеріалу. Програма PowerPoint, що входить до пакета Microsoft Office, у своїй структурі має функції для малювання простих об'єктів, внесення зміни до малюнків і фотографій, відображення графіків і діаграм. [21, с. 82].

За довго до повного технічного оснащення у ЗВО, була практика друку мультимедійних презентацій, оскільки наявне обладнання не могло повною мірою забезпечити якісну демонстрацію роботи. Однак, наразі це питання знято з порядку денного і друкована презентація перестала поширюватися серед студентського та викладацького загалу.

Презентація, створена у програмі PowerPoint є інструментом для показу результатів дослідження, захисту проєктів чи просто візуалізації теоретичних даних. Використання у ній схем, таблиць, графіків узагальнює основні положення теми з окремої дисципліни, дає можливість студентам виділити головні положення та структурувати навчальний матеріал.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти займає велику частину їх навчальної діяльності. З метою формування комунікативної, управлінської компетентності, студенти часто отримують завдання дослідницького чи творчого характеру. Кожне з досліджень чи креативних вирішень нестандартних ситуацій вимагає представлення їх результатів, висновків та подальших перспектив. Для вирішення цього питання найбільш доцільною буде мультимедійна презентація. Проте, варто зазначити, що не лише

PowerPoint може стати інструментом для створення нового мультимедіа продукту. Нині велика кількість користувачів має доступ до онлайн платформи графічного дизайну Canva. Цей сервіс містить у своїй структурі велику кількість шаблонів для різних проєктів: резюме, візитки, мультимедійні презентації, реклами, плакати, афіші тощо. Їх розмаїття посилює мотивацію здобувачів до створення неповторних за змістом та оформленням творчих завдань.

Також відомий серед інструментів створення презентацій Google сервіс. Тут задум мультимедійної презентації втілюється у життя в онлайн форматі. Відмінність ресурсу полягає в дизайні та функціональному наповненні. Проте, багато студентів, вважають це сервіс зручнішим PowerPoint, оскільки продукт мультимедіа, зберігається автоматично на Google диску – сховищі даних однойменної компанії. Відтак, є більша вірогідність того, що презентація буде збережена навіть після видалення її з пам'яті смартфона чи комп'ютеру.

Психологи вже давно довели, що 80% інформації людина отримує за допомогою зорового сприйняття, тому технології мультимедіа є безпосереднім чинником для швидкого засвоєння матеріалу, оскільки головна її особливість – постійна наочність, зміна форм. Одним із засобів, що задовольняють потреби студентів у наочності і динамічній формі є відеофрагменти, відео ролики, наукові відео чи навіть художні фільми.

Перед переглядом відео, методично доцільно буде поставити студентам проблемне питання відповідно до теми ролику. На запитання здобувачі відповідають, оперуючи вже набутими знаннями та досвідом, а також новими, які отримали після демонстрації відео. Для того, щоб застосувати цей засіб мультимедіа, обов'язково необхідно перевірити якість зображення, джерело завантаження та переклад (якщо матеріал іноземного походження). На основі ведеофрагменту, студенти можуть розробити дидактичний матеріал, що буде доцільним для вивчення теми з курсу. Унаслідок цього буде відбуватися формування методичної компетентності.

Онлайн сервіси є досить поширеною формою перевірки знань та практичних умінь студентів. Наразі першість отримують Google сервіси, які надають особливі форми для створення тестів. Майбутні педагоги у процесі вивчення різних дисциплін, мають практику створення подібних завдань у Google формі, тим самим продовжуючи формувати та вдосконалювати дидактичну, методичну, предметну професійні компетентності.

Висновки до розділу 2

Ключовою метою вищої освіти в Україні в умовах компетентісного підходу є підготовка висококваліфікованого педагога, кокурентноздатного на ринку праці, компетентного, який має здатність до орієнтування в різних сферах життя та наукових галузях, готовий до постійного саморозвитку, професійної мобільності, уміє здійснювати самоаналіз та самотіно виправляти помилки чи недоліки в роботі.

Компетентісний підхід в освітньому процесі закладу вищої освіти є найбільш оптимальним, таким, що відповідає вимогам сучасного суспільства. Завдяки йому викладачі ЗВО мають можливість підготувати студентів до реального життя та практичної діяльності.

Реалізувати сутність компетентісного підходу у процесі формування професійних компетентностей у ЗВО можливо у контексті навчальних занять: лекційних, практичних, семінарських. Кожне з них має свої характерні риси та особливості. Для якісного проведення кожного з них необхідно доцільно підбирати навчальний матеріал, що буде відповідати змісту програми та навчального плану, технології та засоби навчання, які є оптимальними, доступними та легкими в роботі.

Проблема використання мультимедійних технологій у процесі формування професійних компетентностей майбутніх педагогів зумовлена швидкими темпами технологізації та інформатизації освітнього процесу у ЗВО. Технології мультимедіа є продуктивними за своєю суттю та забезпечують якісне оволодіння практичними вміннями та навичками

студентами педагогічних спеціальностей.

МТ реалізують один із основних методичних принципів навчання – наочність, що безпосередньо впливає на швидкість та ефективність засвоєння знань. Ключовими засобами мультимедіа, які використовують у ЗВО, вважаємо, мультимедійна презентація, відеофрагменти, онлайн платформи для оцінки рівня сформованості професійних знань та умінь студентів.

Застосування мультимедійних технологій на різних за формою заняттях у вищій школі, підвищують рівень мотивації здобувачів та сприяють розкриттю їх прихованого потенціалу.

РОЗДІЛ 3
ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАСОБАМИ
МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ (НА ПРИКЛАДІ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА)

3.1. Критерії та показники сформованості професійних компетентностей майбутніх викладачів закладів вищої освіти

Професійна підготовка майбутніх педагогів у закладах вищої освіти – організований, цілеспрямований та цілісний процес, з метою досягнення ключових завдань та цілей освітнього стандарту. У ЗВО увесь освітній процес побудований на основі програм, навчальних планів, а дисципліни і форми навчання базуються на фахових предметах.

Відповідно до вимог, що ставляться кваліфікованим фахівцям, визначають зміст, обсяг, методи і засоби навчання, впливають на формування цілей і завдань підготовки фахівця, його теоретичної та практичної компетентності. Важливою ціллю педагогічної освіти у XXI столітті є формування компетентних, орієнтованих на досягнення успіху фахівців.

Для того, щоб виявити ефективність, доцільність та дієвість окремих технологій навчання, переконані, що необхідно визначити основні критерії та показники сформованості професійних компетентностей майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій. Ці показники дозволять нам оцінити рівень сформованості професійних компетентностей на основних етапах навчання і практичної педагогічної підготовки.

Відповідно до словника-довідника авторства С.Болтівця, термін «критерій» (від грец. *kriterion* – засіб для судження) тлумачиться як еталон для визначення оцінки предмета чи явища або ознака, яку беруть за основу класифікації [62, с. 188]. У роботах різних дослідників можна зустріти судження, що поняття «критерій» і «показник» є схожими за своїм змістом, проте існують певні відмінності між їх суттю. Показник – ознака будь-якого

педагогічного явища чи процесу; доведення правильності свідчень; дані, подані щодо результатів дослідження [27, с. 148].

Головною відмінністю цих термінів є те, що критерій значно ширше поняття, аніж показник. Показник же у свою чергу є складовою частиною критерію. І педагогічне явище чи процес може мати кілька показників одночасно.

Т. Коваль у своїй монографії щодо професійної підготовки спеціалістів визначив суть критеріїв вказаного процесу. Відтак, слід вважати, що критерій професійної підготовки – сукупність певних ознак, які окреслюють основні риси та конкретні аспекти рівня професійної підготовки фахівців. Відтак, показники є інструментом для вимірювання рівнів професійної підготовки та складають систему кількісних та якісних ознак дослідження [29, с. 135-150].

Критерії та показники є базовими елементами емпіричного дослідження. За допомогою їх ми маємо можливість визначити рівень сформованості професійних компетентностей у майбутніх викладачів засобами мультимедійних технологій.

Задля ефективності та зрозумілості дослідницької роботи, ми послуговувались класифікацією критеріїв для опису професійних компетентностей А.Маркової, яка містить компоненти зображені на рисунку 2.4.

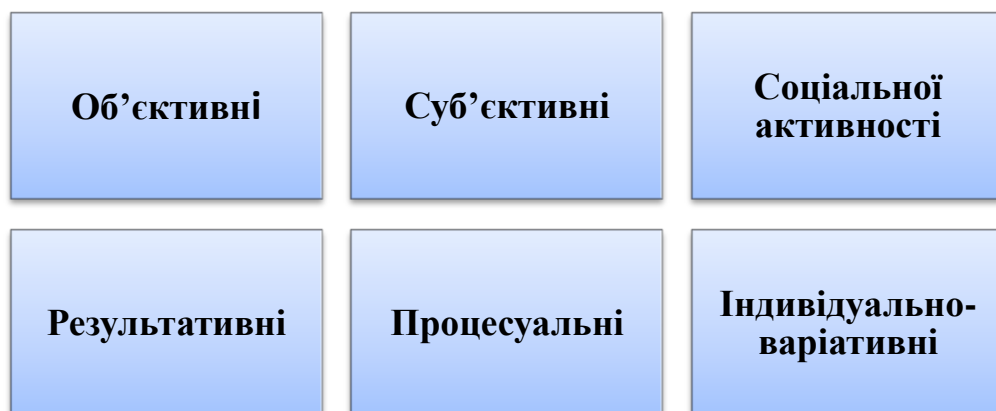

Рис. 3.1 Групи критеріїв для опису професійних компетентностей

Група об'єктивних критеріїв за своїм змістом означає гармонійне поєднання та відповідність особистості потребам професії. Цей критерій визначає внесок людини в суспільне життя та соціальну практику. Наступним, не менш важливим критерієм, є суб'єктивний. Суб'єктивний критерій – це гармонійне поєднання потреб особистості в реалізації себе як професійного фахівця, мотивів як головних факторів до саморозвитку і схильностей, які проявляються в комплексі інтересів, здібностей, задатків людини [39, с. 89-92].

Сучасний викладач повинен мати активне громадське та соціальне життя. Адже визначивши свою позицію у соціумі, він може вести комунікацію з представниками різних станів населення і, таким чином, говорити про вадливість, складність педагогічної праці. Вище перелічене є базисом соціального критерію, істинна якого лежить в умінні зацікавити суспільство результатами своєї праці. Суть результативного критерію полягає у досягненні очікуваних результатів праці педагогів. Процес формування професійних компетентностей майбутніх педагогів є одним з факторів успішної та результативної фахової діяльності.

Наступною групою критеріїв для опису професійних компетентностей є процесуальні, які напряму пов'язані з організацією та здійсненням освітнього процесу у ЗВО. Ці критерії передбачають застосування систем та комплексів засобів, методів і технологій професійної діяльності. У контексті процесуального критерію, ми маємо можливість визначити рівень сформованості уміння майбутніх педагогів будувати освітню діяльність, доцільно та логічно обирати ті методики, які будуть найоптимальнішими для вивчення тієї чи іншої теми [39, с. 86-90].

Як указували раніше, самостійна робота студентів займає велику частину від їх пізнавальної діяльності. Під час її виконання вони можуть реалізовувати свої творчі задуми та ідеї, спрямовувати дії на самореалізацію в професійній сфері. Група індивідуально-варіативних критеріїв визначає

основні характеристики індивідуалізованої праці в закладах вищої освіти та умов для її здійснення [39, с. 91].

Аналіз науково-педагогічної літератури, вивчення досвіду провідних дослідників та педагогів-практиків, дозволив нам визначити оптимальні критерії, за допомогою яких можна якісно оцінити рівень сформованості професійних компетентностей майбутніх викладачів засобами мультимедійних технологій (див. табл.3.2) .

Таблиця 3.2

Критерії визначення рівня сформованості професійних компетентностей майбутніх викладачів засобами мультимедійних технологій

Критерії	Показники
Мотиваційний	<ul style="list-style-type: none"> • Усвідомлення необхідності набуття професійних компетентностей для успішної педагогічної діяльності; • мотив до підвищення конкурентоздатності особистості як фахівця; • прагнення постійно розвиватися та навчатися, щоб у майбутньому формувати професійні компетентності у своїх слухачів-студентів; • прагнення студентів до творчої діяльності; • виявлення ініціативності та самостійності в процесі отримання знань; • усвідомлення важливості володіння ключовими компетентностями; • усвідомлення оптимальності застосування МТ в ЗВО; • здатність адекватно оцінювати свої професійні можливості та приймати конструктивну критику.

Когнітивний	<ul style="list-style-type: none"> • Усвідомлення мети та основних завдань формування професійних компетентностей засобами МТ; • визначення місця мультимедійних технологій у системі сучасних засобів навчання; • обізнаність зі шляхами пошуку, фільтрування, аналізу інформації; • знання дидактичних методів використання МТ в освітньому процесі ЗВО; • розуміння як адаптуватись до ситуацій, які змінюються; • формування нестандартного мислення та креативного вирішення проблемних питань, завдань; • прояв уяви та фантазії у процесі створення нових мультимедіа продуктів, починаючи від простого до складного; • генерування нових ідей щодо способів впровадження МТ в освітній процес ЗВО.
Діяльнісний	<ul style="list-style-type: none"> • Уміння знаходити, опрацьовувати та транслювати інформацію на основі різних джерел; • уміння створювати умови для ефективного застосування МТ; • володіння базовими навичками роботи з комп'ютером та МТ • володіння навичками комунікації з усіма суб'єктами педагогічного процесу; • уміння критично оцінювати власну професійну діяльність у межах ЗВО.

Реформування вищої освіти в Україні відбувається на засадах зміни підходів у навчанні, форм, технологій, засобів та шляхів підготовки майбутніх

педагогів. Відповідно, у здобувачів освіти змінюються професійні орієнтири та мотиваційна спрямованість педагогічної діяльності.

I. Зязюн надає визначення поняттю «мотиви» і характеризує його як динамічне явище, що є сприйнятливим до зовнішніх та внутрішніх впливів особистісного розвитку. Мотиви до будь-якої діяльності змінюються відповідно до віку людини [24, с. 12].

Зовнішніми мотивами педагогічної творчості називають такі, що зумовлені не предметно-історичним контекстом творчої діяльності, не запитами та логікою її розвитку, що відображаються в задумах творчої особистості, а детерміновані її ціннісною орієнтацією. Основними компонентами зовнішніх мотивів є прагнення отримати визнання серед інших членів суспільства, матеріальна забезпеченість, високий статус педагога в соціумі.

Внутрішні мотиви – це власне особистісні переконання, почуття і відчуття, у даному випадку здобувачів вищої освіти, їх упевненість у правильному виборі професії, шляхів вирішення проблемних ситуацій, питань. Проте, внутрішні мотиви мають і певні сумніви, неприємні почуття у разі невдачі у процесі педагогічної діяльності. Однак, ми переконані, що навіть негативних досвід для студентів є досвідом, який сприяє посиленню мотивів до самовдосконалення, саморозвитку.

Слід сказати, що чільне місце у системній розробці мотиваційного критерію займають пізнавальні мотиви. Вони зумовлюють процес пізнання істини та оцінку її результативності. До таких мотивів дослідники відносять переважно психічні та психологічні процеси життєдіяльності: увага, увага, мислення, пам'ять [67, с. 235].

Процес формування мотиваційної складової є довготривалим та потребує неабияких зусиль особистості. Здобувач має володіти достатнім рівнем волі та терпіння, вміння самостійно діяти і здійснювати добровільну діяльність. Внутрішні спонукання спрямовані найчастіше на формування позитивної мотивації, ключовими факторами розвитку якої є:

- новизна змісту навчальних матеріалів;
- чіткість та послідовність запропонованих завдань;
- створення ситуації успіху;
- прагнення особистості до самостійної діяльності у педагогічному процесі.

Наступним критерієм для визначення рівня сформованості професійних компетентностей засобами мультимедійних технологій є когнітивний. Його доцільно розглядати крізь призму професійного становлення фахівці в педагогічній царині, позаяк головною суттю критерію є визначення обсягу знань, умінь та навичок, які необхідні під час формування професійних компетентностей.

Освітній процес у ЗВО спрямований на набуття студентами визначених ЗУН, які необхідні для успішної професійної діяльності, розвиток психологічних особливостей та особистісних інтересів до педагогіки, закріплення усвідомлення про важливість педагогічної науки для суспільства. Вирішення цих завдань уможливує досягнення однієї з найважливіших цілей педагогічної освіти – оволодіння професійною компетентністю.

Діяльнісний критерій визначається вольовими якостями, творчим використанням знань і навичок відповідно до поставлених цілей, мотивів вибору способів і засобів їх досягнення, усвідомленням і об'єктивним оцінюванням власних дій щодо цілі на кожному етапі навчальної діяльності [67, с. 235-237]. Характерними особливостями діяльнісного критерію є дослідження вольових якостей здобувачів. Велику увагу педагоги приділяють розвитку цілеспрямованості, дисциплінованості та пунктуальності, ініціативності та академічній доброчесності, почуттю відповідальності, умінню контролювати свої емоції.

Розвиток вольової регуляції пов'язаний із мотиваційною сферою, стійкістю світогляду і переконань, здатністю до виявлення вольових зусиль в особливих ситуаціях діяльності.

Для визначення рівня сформованості кожної із раніше вищезазначених компонентів професійних компонентів, ми обрали звичну трирівневу градацію (низький, середній, високий рівні) та охарактеризували їх основні значення та показники (див табл.3.3).

Таблиця 3.3

Рівні сформованості професійних компетентностей майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій

Компонент	Рівень	Характеристика показників	К-ть балів	№ питань анкети
Мотиваційний	Високий	Здобувач вищої світи розуміє переваги та важливість застосування МТ в освітньому процесі ЗВО. Майбутній педагог використовує МТ у процесі педагогічної та навчальної діяльності з дотриманням усіх правил та вимог. Визначає основні вимоги до педагога, який працює з МТ. Адекватно оцінює свої професійні можливості, сприймає критику та виправляє самостійно недоліки в роботі. Усвідомлює важливість набуття ключових компетентностей та називає їх. Займається постійно саморозвитком та самовдосконаленням у сфері	0 - 10	1, 6, 9, 10, 14
	Середній	Майбутній викладач бажає застосовувати МТ у професійній діяльності, проте володіє недостатньою базою знань щодо особливостей роботи з ними. Вузкий спектр МТ, які використовує у професійній діяльності. Низький рівень мотивації щодо саморозвитку в сфері мультимедіа. Адаптується до нових освітніх, зокрема, методичних, ситуацій та проблем, проте, іноді потребує допомоги викладача;		
	Низький	Не розуміє сутності та сенсу використання МТ. Займає позицію консерватора у методичному плані викладання Не займається самоосвітою у сфері мультимедіа. Взаємодія з МТ носить односторонній характер (лише		

		читає, слухає, читає, дивиться, але не взаємодіє); Необ'єктивна оцінка професійних можливостей (завищує або занижує оцінку).		
Когнітивний	Високий	Розуміє, що основне завдання МТ в освітньому процесі – ефективне формування професійних компетентностей Має широкий спектр володіння поняттями, пов'язаними з МТ: мультимедіа, мультимедійні презентації, ключові компетентності. Усвідомлює структуру МТ, місце в системі засобів навчання, які формують професійні компетентності майбутніх педагогів. Розуміє алгоритм дій під час адаптації до ситуацій, які змінюються. Самостійно створює нові та якісні мультимедіа продукти з творчим підходом. Реалізує креативний підхід під час роботи з МТ.	2, 5, 8, 15	
	Середній	Здобувач володіє знаннями про мету МТ у контексті формування професійних компетентностей, але не вважає їх найоптимальнішими засобами. Достатньо добре володіє термінологією МТ. Поверхово ознайомлений зі структурою МТ, визначають їх роль у системі нових засобів навчання. Адаптується до нових освітніх умов за допомогою викладача. Для створення мультимедійних продуктів необхідні посібники, додаткові джерела або контроль чи консультації викладача. Виконує роботу з МТ, з метою формування професійних компетентностей, на творчому рівні.	0 - 5	
	Низький	Базис знань термінології МТ несистемний, фрагментарний, поверховий, без чіткого розуміння сутності. Низький рівень розуміння ключових завдань МТ в освітньому процесі ЗВО. Несформовані знання про структуру та алгоритм роботи з МТ. Створює мультимедійні продукти неякісного зразку, допускає помилки. Виконує завдання із застосуванням МТ шаблонного характеру, не проявляє фантазії та креативу.		
Операц	Високи	Уміє знаходити, опрацьовувати та транслювати інформацію на основі різних джерел. Організовує умови для ефективного застосування МТ, з	3, 4, 7,	

	<p>метою формування професійних компетентностей у майбутніх педагогів</p> <p>Володіє базовими навичками роботи з комп'ютером та МТ і якісно виконує завдання.</p> <p>Володіння навичками комунікації з усіма суб'єктами педагогічного процес.</p> <p>Уміє критично оцінювати власну професійну діяльність у межах ЗВО</p>	11, 12, 13
Середній	<p>Використовує інформацію для виконання завдань, вирішення проблемних ситуацій на основі перевірених, усталених джерел.</p> <p>Для організації умов щодо ефективного використання МТ потребує допомоги викладача.</p> <p>Володіє тільки основними алгоритмами роботи з комп'ютерною технікою, МТ створює, порушуючи принцип системності, зрозумілості.</p> <p>Неадекватно оцінює професійну діяльність в рамках ЗВО.</p>	
Низький	<p>Для виконання різних форм робіт застосовує неперевірені, недостовірні джерела, не дотримуючись принципів медіаосвіти.</p> <p>Умови організації освітнього простору для формування професійних компетентностей засобами МТ створює недоцільно, такі, які не відповідають темі, віковій категорії здобувачів.</p> <p>Не створює мультимедійні продукти самостійно, шукає готові роботи.</p>	

Моніторинг та діагностика дослідження сформованості професійних компетентностей у майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій відбувались на базі Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка в Навчально-науковому інституті історії та соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазаревського.

Для визначення рівнів сформованості професійних компетентностей майбутніх педагогів, ми розробили анкету для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, які здобувають кваліфікацію педагогів вищої школи [Додаток Г]. У нашому дослідженні взяли участь дві групи студентів, проте слід зауважити, що одна група навчалась на денній

формі, а інша на заочній. Цей факт виявився визначальним у процесі здійснення опитування, анкетування студентів і, відповідно, у результатах дослідження.

Першою групою респондентів стали представники денної форми – в анкетуванні взяло участь 8 студентів (далі – ГР1). Друга група (заочне відділення) – в анкетуванні взяло участь 5 респондентів (далі – ГР2).

Запитання анкети умовно були розподілені на три частини, у кожній з яких ми намагалися визначити рівень сформованості окремого компонента професійних компетентностей здобувачів вищої освіти.

Для мотиваційного та операційного компонентів оцінювання характеристик визначили в інтервалі 0-10 балів, де 0 – низький рівень володіння професійними компетентностями, що були сформовані за допомогою МТ, а 10 – повна відповідність характеристикам високого рівня. Щодо когнітивного компоненту, то було прийнято рішення встановити діапазон оцінювання від 0 до 5, де 0 – повна відповідність характеристикам низького рівня, а 5 – повна відповідність характеристикам високого рівня.

Тому, можна зробити висновок, що у респондентів, які набрали від 20 до 25 балів, мають високий рівень володіння професійними компетентностями, що були сформовані внаслідок застосування викладачами МТ. Ми визначили таких студентів як майже готових фахівців до професійної діяльності.

Респонденти, які набрали від 15 до 19 балів, вважаємо здобувачами з середнім рівнем сформованості професійних компетентностей за допомогою МТ. У переважній більшості, таким студентам необхідно доопрацювати теоретичні засади роботи з мультимедійними технологіями і більше застосовувати ці знання в практичній діяльності. Таким чином, здобувачі з середнім рівнем професійних компетентностей не готові до фахової діяльності в рамках ЗВО.

Студенти, які отримали від 0 до 14 балів, вважаємо, володіють початковим рівнем володіння професійних компетентностей. Для таких

здобувачів робимо висновок, що вони не відповідають необхідному рівню підготовки на даному етапі навчальної діяльності.

Метою проведення анкетування була діагностика рівнів сформованості професійних компетентностей засобами мультимедійних технологій у майбутніх викладачів ЗВО.

У результаті проведення анкетування та ряду бесід зі студентами магістратури, ми отримали результати дослідження. Відтак, варто зазначити, що рівень сформованості професійних компетентностей майбутніх викладачів засобами мультимедійних технологій у представників заочної форми навчання є значно нижчим, аніж в денної. Для кращого розуміння різниці результатів, пропонуємо переглянути таблиці 3.4, 3.5.

Таблиця 3.4

Результати визначення рівня сформованості професійних компетентностей засобами мультимедійних технологій у студентів ГРІ

	Мотиваційний компонент	Когнітивний компонент	Операційний компонент	Загальний рівень
Респондент 1	9	3	8	20
Респондент 2	10	4	10	24
Респондент 3	10	2	6	18
Респондент 4	9	3	7	19
Респондент 5	10	4	10	24
Респондент 6	10	3	10	23
Респондент 7	8	3	10	21
Респондент 8	7	3	7	17

Розглянувши результати проведеної діагностики, ми з'ясували, що магістранти денної форми навчання переважно володіють високим рівнем сформованості мотиваційного та операційного компонентів професійних компетентностей. Відтак, студенти, що здобувають кваліфікацію педагогів вищої школи є вмотивованими до процесу навчання з використанням мультимедійних технологій. Вони активно працюють з мультимедіа

продуктами, демонструють свої роботи аудиторії, захищаючи проекти досліджень, творчі завдання тощо. Таких студентів, ми вважаємо, можна допускати до професійної діяльності в межах ЗВО, оскільки вони володіють необхідним набором професійних компетентностей. Представники ГР1 мали і надалі мають практичний досвід роботи з МТ. Проте, варто зауважити, що технології різноманітні: презентації, онлайн тести, хмарки тегів, кросворди, вікторини, онлайн сервіс Quizizz, графічна платформа дизайну Canva, генератор ребусів тощо.

Нам вдалося перевірити якість декількох робіт студентів, спрямованих на формування професійних компетентностей із застосуванням, відповідно, МТ. Аналіз робіт підтвердив високий рівень сформованості компетентностей здобувачів, оскільки всі вимоги, поради та правила були дотримані.

Таблиця 3.5

Результати визначення рівня сформованості професійних компетентностей засобами мультимедійних технологій у студентів ГР2

	Мотиваційний компонент	Когнітивний компонент	Операційний компонент	Загальний рівень
Респондент 1	5	3	5	13
Респондент 2	7	4	8	19
Респондент 3	7	2	6	15
Респондент 4	8	3	4	15
Респондент 5	8	4	6	18

Аналіз відповідей респондентів з ГР2 показав, що студенти здебільшого мають середній рівень сформованості професійних компетентностей, які є необхідними для здійснення викладацької діяльності із застосуванням МТ в межах ЗВО. Лише один студент з п'яти показав низький результат. Проте, зауважимо, що різниця в нього була лише у 2-х балах.

Магістранти заочної форми навчання мають недостатню кількість практичного досвіду роботи з МТ у контексті формування професійних

компетентностей, про що свідчать показники операційного компоненту. Якщо брати до уваги мотиваційний компонент, то здобувачі професії педагога заочного відділення достатньо вмотивовані, прагнуть удосконалювати свої навички роботи з МТ, опанувати нові види та засоби мультимедіа.

У ході емпіричного дослідження ми також провели анкетування і бесіду з викладачами Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка [Додаток Д]. Питання анкети, переважно були спрямовані на визначення рівня володіння знаннями та практичними вміннями щодо взаємодії з МТ у процесі формування професійних компетентностей у майбутніх педагогів. Результати дослідження показали, що меншій половині опитаних викладачів (16 осіб) виникають проблеми під час організації освітнього процесу з використанням МТ. Найбільш поширеними причинами такого явища стали:

- відсутність структурованих посібників, навчальних карт щодо алгоритму дій під час організації навчальної діяльності студентів в контексті застосування МТ;
- недостатня обізнаність у можливостях мультимедіа технологій;
- середній рівень знань варіативності завдань та вправ з використанням МТ в онлайн-форматі.

Деякі викладачі зазначали, що подекуди їм складно зорієнтуватись, які технології необхідні для формування професійних компетентностей у студентів засобами мультимедійних технологій (див. рис. 3.6)

Рис. 3.6. Діаграма результатів анкетування викладачів

Отже, емпіричне дослідження рівнів сформованості професійних компетентностей майбутніх викладачів вищої школи засобами мультимедійних технологій мало декілька етапів:

1. Визначення критеріїв та показників сформованості професійних компетентностей у здобувачів Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазавревського.
2. Окреслення та опис рівнів сформованості компетентностей.
3. Проведення процедури анкетування викладачів та магістрантів.
4. Аналіз результатів дослідження.

3.2 Організаційно-педагогічні умови формування професійних компетентностей засобами мультимедійних технологій у процесі підготовки майбутніх викладачів у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Професійна підготовка майбутніх викладачів закладів вищої освіти потребує методично правильного та доцільно організованого освітнього простору. Важливий вплив на формування професійних компетентностей

майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій здійснюють організаційно-педагогічні умови освітнього процесу.

Аналіз довідникової та словникової літератури допоміг визначити коректне визначення поняттю «умова». Відтак, у тлумачному словнику сучасної української мови термін «умова» означає необхідна обставина, що уможливорює здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь; як фактор, рушійна сила будь-якого процесу, явища; чинник [10].

Р. Гурова вказує на те, що умовою є все те, від чого залежить щось інше. Певною мірою це може бути обстановка чи сукупність факторів, які будуть взаємозалежати один від одного. Також «умова» - це обставини, які передують певній дії, події чи явищу [19, с. 79-86].

Відповідно до суджень В.Манько педагогічними умовами є взаємопов'язана сукупність внутрішніх параметрів та зовнішніх характеристик функціонування, яка забезпечує високу результативність навчального процесу і відповідає психолого-педагогічним критеріям оптимальності [38, с. 153–161]. Педагогічні умови — це обставини, при яких компоненти навчального процесу (зміст, викладання й учіння) подані в найкращому взаємозв'язку та створюють атмосферу плідної співпраці між викладачем і студентами, що забезпечує плідне викладання, керівництво навчальним процесом, а студентам – успішне навчання [10].

А.Алексюк, А.Аюрзанайн, П.Підкасистий присвятили праці визначенню поняття «педагогічні умови», а також їх створенню в освітньому середовищі ЗВО. Відтак, слід вважати, що педагогічні умови – це фактори впливу на досягнення мети, очікуваних результатів. Дослідники пропонують наступну класифікацію педагогічних умов:

- зовнішні (позитивні відносини викладача і студента; об'єктивність оцінки навчального процесу; ергономічні умови навчання студентів);
- внутрішні (індивідуальні властивості студентів, тобто стан

здоров'я, властивості характеру, досвід, уміння, навички, мотивація тощо) [1, с.28-32].

Г.Голубова визначала поняття педагогічних умов як особливості організації освітнього процесу, що детермінують результати виховання, освіти та розвитку особистості. Сутність організаційних особливостей полягає у цілісності процесу освіти майбутніх педагогів, гармонійний та всебічний розвиток особистості, сприяння розкриттю творчого потенціалу здобувачів [18].

Для ефективного створення педагогічних умов необхідно дотримуватись наступних вимог:

- системний характер;
- структурованість;
- міждисциплінарні зв'язки;
- урахування особливостей професійної підготовки.

Процес формування професійних компетентностей майбутніх викладачів засобами МТ передбачає кропітку та ретельну організаційну складову діяльності педагога. Варто надати визначення поняттю «організаційно-педагогічні умови» [18].

Організаційно-педагогічні умови є різновидом педагогічних умов, які залежать від особливостей організації освітнього процесу. Б.Чижевський акцентує нашу увагу на тому, що організаційно-педагогічні умови є індикатором функціональної взаємодії та залежності суттєвих компонентів педагогічного явища від комплексу об'єктів [10].

Дослідник проблеми організаційно-педагогічних умов А. Зубко розробив класифікацію, яка дозволить нам у подальшому визначити ключові умови формування професійних компетентностей засобами МТ у НУЧК. До класифікації входять наступні чинники:

- рівень професійності викладачів у даній сфері;
- ступінь готовності до навчання студентів;

- навчально-методичне забезпечення освітнього процесу;
- матеріально-технічне забезпечення

Організаційно-педагогічні умови – сукупність факторів, що забезпечують регулювання, взаємодію об'єктів і явищ педагогічного процесу для досягнення поставленої мети, вдосконалюють міжособистісні стосунки учасників педагогічного процесу для вирішення конкретних дидактичних завдань, сприяють активізації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців, їхньої самостійності, ініціативності, професійного інтересу [10, с. 19].

Аналіз науково-методичної літератури, посібників, здійснення емпіричного дослідження дозволили нам визначити ключові організаційно-педагогічні умови формування професійних компетентностей засобами мультимедійних технологій, на базі НУЧК імені Т.Г. Шевченка.

Першою організаційно-педагогічною умовою, яку ми визначили є відповідність змісту навчальних програм, планів тенденційним процесам в освітньому середовищі загалом. Важливим є той факт, що технології мультимедіа, зміст освіти тощо відповідали потребам здобувачів та суспільства. Оскільки після завершення вищої школи студент буде суб'єктом ринку праці, де потрібно володіти високим рівнем конкурентоспроможності та професійності.

Нині усе частіше вимагають володіння навичками критичного мислення, самопрезентації, комунікаційних здібностей, які одночасно є компонентами професійних компетентностей, що формуються у процесі навчання в ЗВО.

Слід звернути увагу, що інформаційний простір з кожним днем розширюється, інформації надмірна кількість. У такій ситуації сучасний викладач вже не може слідувати застарілим програмам і подавати матеріал сухим текстом. Виникає потреб у використанні технологій, які ю могли забезпечити швидкість зміни форм інформації, її демонстрації, динамічність. У даному випадку мультимедійні технології є оптимальним варіантом для

вирішення цієї проблеми.

Сутність другою організаційно-педагогічної умови формування професійних компетентностей майбутніх педагогів засобами МТ є зміна ролі викладача в освітньому процесі. Сучасний викладач – не читець лекцій чи інструмент передачі готових знань студентам. Нині викладач виступає у ролі консультанта для студентів, тьютора, модератора освітнього процесу. Саме викладач створює атмосферу в академічній групі, правильно та ефективно організовує освітній простір, спонукає здобувачів до активного саморозвитку, демонструючи власний приклад поведінки.

Викладач ЗВО має бути активним суб'єктом навчальної діяльності. Після переорієнтації його ролі значно посилюється рівень самостійності здобувачів вищої освіти. Відповідно, реалізується один з принципів компетентісного підходу – розвиток самостійної, ініціативної особистості. Педагог стає керівником освітнього процесу і організовує нові форми та методи навчання для здобувачів.

Третя умова – забезпеченість збалансованості індивідуального та групового навчання. Як визначили у попередніх розділах, однією з професійних компетентностей майбутніх педагогів є комунікативна. Її розвиток можна забезпечити колективною діяльністю, де кожен має право на висловлення власних поглядів на проблему, ідей її вирішення та визначення перспектив на подальші спільні дослідження. Проте, зауважимо, індивідуалізація освітнього процесу в ЗВО позитивно впливає на розвиток творчого потенціалу, креативну особистості.

Використання групових методів навчання допомагає найбільш продуктивно формувати вміння проектувати, конструювати професійні задачі, навчатися професійній рефлексії. Н. Шевардіна використала метод спостереження для з'ясування ефективності застосування групових методів та форм проведення занять, що імітують або відтворюють професійну діяльність студентів, пов'язану з їх інтересами «шляхом реалізації принципу адекватності навчально-пізнавальної та професійної діяльності студентів»

сприяють активізації навчання у групі [40, с. 97].

Наступною четвертою організаційно-педагогічною умовою формування професійних компетентностей майбутніх педагогів засобами МТ є матеріально-технічне забезпечення. Використання технологій мультимедіа потребує чималих затрат. Нині в ННІ імені О.М. Лазаревського і по всьому НУЧКу є мультимедійні комплекси, окремо мультимедійні проєктори, які є основою для реалізації завдань та цілей із застосуванням МТ.

Складнішою є ситуація з комп'ютерним забезпеченням. Існує практика, коли студенти самостійно приносять до університету все комп'ютерне оснащення, що підключити це до мультимедійного екрану і лише тоді ця технологія буде запущена в дію.

Н.Чаграк та Г.Гритчук акцентують нашу увагу на тому, що наявність аудіо- та відеофрагментів, ресурсів мережі Інтернет, освітніх платформ для кожного освітнього рівня є умовами, що сприяють розвитку професійних компетентностей майбутніх педагогів [18].

П'ятою організаційно-педагогічною умовою формування професійних компетентностей засобами МТ є створення студентами власних навчально-методичних матеріалів, якими вони зможуть керувати та брати на себе відповідальність за структуру, оновлення та впровадження в освітній процес для зміни змістовної частини та методичного забезпечення тієї чи іншої дисципліни. Виконання такого роду завдань дає можливість здобувачам педагогічної професії отримати власний досвід причетності до організації освітнього процесу. Відтак, продовжується формуватись методична та предметна професійні компетентності.

Методичні посібники, буклети, навчально-методичні матеріали, розроблені безпосередньо студентами, значно підвищують мотивацію до навчання, інтерес інших здобувачів. З досвіду автора магістерського дослідження слід сказати, що особливої популярності та попиту набирають зразкові роботи у формі готових продуктів мультимедіа. Це можуть бути презентації, веб-квести, онлайн-тести з використанням QR кодів. Наступники

бачать результати праці попередніх студентів, які тривалий час є як еталон для самостійних робіт. Це є доцільним досвідом, оскільки студентів необхідно залучати до розробки власних матеріалів, які допоможуть їм набути тих знань, що необхідні для виконання відповідних практичних завдань, а викладачу це допоможе зорієнтуватися в потребах та інтересах студента у ході розвитку професійних компетентностей.

Під час створення власне організаційно-педагогічних умов у процесі формування професійних компетентностей майбутніх викладачів ЗВО засобами МТ, слід дотримуватись значущих принципів:

- системності та безперервності;
- урахування вікової категорії студентів та атмосфери в групі;
- відповідність технологій навчання сучасним вимогам суспільства;
- раціональний розподіл застосування традиційних і мультимедійних засобів навчання.

3.3. Методичні рекомендації щодо формування професійних компетентностей майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій

Дослідження проблеми формування професійних компетентностей майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій є актуальним питанням сучасної педагогічної науки. Викладацький склад НУЧК імені Т.Г. Шевченка та студентський загал, згідно проведеного опитування, все ще потребує додаткових знань та удосконалення практичних умінь роботи з МТ у контексті формування професійних компетентностей.

Для вирішення питання недостатньої компетентності у сфері мультимедіа та їх застосування в освітньому процесі ЗВО, пропонуємо розроблені методичні рекомендації, спрямовані щодо саморозвитку та самоосвіти викладачів і здобувачів. Ці вказівки є спільними та

універсальними, оскільки всі вони транслиують важливі аспекти з питань МТ та впровадження їх в освітній процес.

Методичні рекомендації (методичні вказівки) – навчальне або виробничо-практичне видання роз'яснень з певної теми, розділу або питання навчальної дисципліни, роду практичної діяльності, з методикою виконання окремих завдань, певного виду робіт, а також заходів [22].

Під впливами інформатизації, діджиталізації суспільства, на просторах Інтернету з'явилося багато можливостей та шляхів для здобуття нових, додаткових знань у сфері формування професійних компетентностей майбутніх викладачів засобом мультимедійних технологій. Період карантину через поширення Covid-19 спонукав чимало кількості людей зайнятися самоосвітою. У час, коли у кожного є смартфони, планшети, ноутбуки та можливість приєднатися до мережі Інтернет, не виникає жодних перешкод, щоб не підвищити рівень кваліфікацій.

У розділ 1 і ми з'ясували, медіакомпетентність та медіаграмотність педагогів вищої школи є фундаментом для подальшої роботи великими обсягами інформації. Здобувачі мають фільтрувати інформаційний матеріал, який збираються використовувати для дослідницької роботи, проєктної діяльності чи для транслювання її слухачам. Для підвищення рівня медіаграмотності діючих та майбутніх викладачів доцільним та корисним є онлайн-курс Very Verified з медіаграмотності освітньої платформи EdEra Він пояснює, як орієнтуватися в інформації довкола та як розпізнавати дезінформацію та пропаганду. Курс містить кілька блоків, що завершуються фінальним тестуванням.

Very Verified складається з наступних розділів:

1. «Медіапростір».
2. «Традиційні медіа».
3. «Соціальні медіа».
4. «Дезінформація та маніпуляції».
5. Підсумки.

6. Фінальний тест.

Курс, насправді є досить ґрунтовним, оскільки розкриває ключові положення питань медіаграмотності у сучасному світі. Цінним у ньому є те, що можна заповнити анкету в Google формі (знову прослідковується застосування МТ навіть, здавалося б, у таких простих і звичних речах) та подати заявку на отримання навчальних матеріалів спеціально для педагогів, з метою впровадження медіаграмотності в освітній процес закладів освіти.

Автор дослідження ознайомлений з даною освітньою платформою і курсом зокрема, адже з дисципліни «Основи медіаграмотності», яка викладається на II курсі магістратури освітньої програми 011 Освітні, педагогічні науки, викладач давав завдання, сутність яких полягала у проходженні всіх інформаційних модулів. Після засвоєння теоретичної бази, здобувачі вищої освіти виконували практичні завдання, що були розміщені Google класі.

Враження від курсу Very Verified залишились тільки позитивні, оскільки після його завершення значно підвищився рівень продуктивності в процесі та відборі навчальних матеріалів. До кожної новини, події тепер ставимось з критичною їх оцінкою.

Академія інноваційного розвитку освіти розробила ряд курсів та вебінарів для підвищення кваліфікації учителів, викладачів у сфері сучасних навчальних технологій. На 2022 рік на платформі вже розмішені заходи, що будуть відбуватися в онлайн-форматі. Так, наприклад, варто уваги вебінар «Використання засобів ІКТ для інтерактивної когнітивної візуалізації навчального матеріалу». Тема є дотичною до МТ, оскільки, як ми вже наголошували, педагоги та дослідники нині відносять МТ до комплексу ІКТ.

Вебінари від Академії інноваційної освіти є платними, але, що важливо передбачають отримання сертифікатів навчання. Сертифікати є документом, що підтверджують підвищення кваліфікації з тієї чи іншої галузі знань в рамках педагогічної освіти.

За ініціативи компанії Epson було проведено освітній фестиваль

«Інтерактивний світ знань», що проводився 2014 року компанією Epson спільно з Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. Його результатом стала публікація методичного посібника з розробками переможців та лауреатів конкурсу творчих робіт. Посібник «Мультимедійний комплекс: на допомогу вчителю» є своєрідним помічником для українських педагогів і тих, хто тільки почав здобувати цю професію, ефективніше використовувати сучасну техніку з доступними електронними освітніми ресурсами на навчальних заняттях з різних дисциплін.

На базі Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова Інститут перепідготовки, підвищення кваліфікації та доуніверситетської підготовки проводяться тренінги з метою освоєння педагогами нових практичних навичок та умінь у сфері комп'ютерних технологій. Усі тренінгові заняття є сертифікованими. Вони є різної тривалості: від 8 годинних до 30 годинних, що складають чотири навчальні дні.

Не слід забувати про базові платформи, які підходять і для викладачів ЗВО і для вчителів закладів загальної середньої освіти, оскільки там розміщені вебінари, спрямовані на підвищення предметної професійної компетентності. Відтак, теоретичні засади та практичні навички, що там удосконалюються є універсальними для усіх представників педагогічної діяльності.

Одним із популярних освітніх порталів є «На урок» [Додаток К]. Він дозволяє підвищити рівень інформаційно-комунікаційної компетентності педагогів, сприяє розвитку методичних, предметних професійних компетентностей. Платформа є досить зручною у використанні і всі заходи сертифіковані. Однак, слід зауважити, що після реєстрації на вебінарні курси не є обов'язковим отримання сертифікату. Здобувачі можуть засвоїти інформацію, яка необхідна і пройти фінальний тест для контролю знань.

Під час анкетування викладачів НУЧК ми поставили питання: Чи хотіли б Ви, щоб на базі Навчально-наукового інституту історії та

соціогуманітарних дисциплін, діяв консультаційний кабінет з питань роботи з інноваційними, мультимедійними технологіями? 34% опитаних педагогів відповіли, що було б добре реалізувати таку ідею, оскільки викладачі, які донедавна були прихильниками повної традиційності у навчанні, відчують нині потребу в освоєнні нових підходів і методів представлення інформації студентам. Зважаючи на результати анкетування магістрантів 011 Освітні, педагогічні науки, особи з високим рівне сформованості професійних компетентностейу засобами мультимедійних технологій на початковому етапі могли б бути консультантами та впроваджувати в життя основні принципи інноваційної діяльності.

Відомо, що деякі викладачі ННІ та соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазаревського освоїли програму компанії IREX, яка побудована на засадах медіаосвіти, що має прямий зв'язок з використанням МТ в освітньому процесі ЗВО з метою формування професійних компетентностей майбутніх педагогів.

Досвід авторки підтверджує, що рівень викладання дисциплін педагогами, які мають великий багаж знань у сфері ІКТ, МТ, медіаграмотності є значно вище від тих, хто продовжує застосовувати переважно традиційні методики. На таких навчальних заняттях студенти мають високий рівень мотивації, зацікавленості та ефективності пізнавальної діяльності. Матеріали подаються у різних формах, що урізноманітнює процес засвоєння знань.

Здобувачі за таких умов отримують більшу кількість завдань, що пов'язана з розвитком критичного та аналітичного мислення, застосуванням практичних навичок, які знадобляться у майбутній професійній діяльності. У контексті цього студенти у процесі виконання завдань вказаного типу все більше використовують МТ, оскільки вони є зручними та доступними для кожного і зрозумілі у своєму функціональному наповненні. МТ розширюють спектр можливостей для реалізації творчого потенціалу студентів. Відтак, це значно підвищує швидкість опанування ряду професійних компетентностей

майбутніх педагогів.

Висновки до розділу 3

На основі аналізу науково-методичної літератури, педагогічного досвіду дослідників проблематики дослідження кваліфікаційної роботи ми визначили основні критерії та характеристику показників їх сформованості у контексті професійних компетентностей засобами мультимедійних технологій. Було виокремлено наступні критерії: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний. Кожна з них взаємопов'язана та взаємозалежна одна з одною. Характеристика показників вказаних критеріїв була представлена в табличних даних.

На основі критеріальних відомостей, ми розкрили градацію рівнів сформованості професійних компетентностей майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій: високий, середній, низький. Кожен з рівнів містить характеристику, яка дає можливість розкрити основні положення для проведення емпіричного дослідження.

На базі виокремлених необхідних теоретичних знань, ми здійснили емпіричне дослідження сформованості професійних компетентностей майбутніх викладачів засобами МТ. У ході анкетування виявилось, що значно вищим рівень сформованості є у магістрантів денної форми навчання порівняно із заочним. Ефективність мультимедійних технологій залежала від рівня кваліфікації викладачів ЗВО. Опитування викладачів показало, що їм інколи буває досить складно розробити власний мультимедіа продукт, високої якості і такий, що сприяв формуванню професійних компетентностей майбутніх педагогів.

Організаційно-педагогічні умови освітнього процесу, з метою формування професійних компетентностей засобами МТ, дають змогу визначити вектор роботи викладачів ЗВО та допомагають покращити рівень професійної підготовки майбутніх педагогів.

Сутність розроблених методичних рекомендацій полягала в спонуканні викладачів та студентів займатися неформальною освітою у сфері МТ, що дозволить підвищити рівень сформованості професійних компетентностей

ВИСНОВКИ

У ході здійсненого дослідження нам вдалося досягнути поставленої мети та окреслених завдань.

Ми охарактеризували теоретичні засади формування професійних компетентностей майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій. Було проаналізовано різні підходи до вивчення даного питання, конкретизовано сутність понять «мультимедіа», «медіакомпетентність», «медіаосвіта», «професійні компетентності», «мультимедійні технології».

Ми здійснили аналіз структурних компонентів професійних компетентностей, що у подальшому сприяло ефективності проведення емпіричного дослідження. Аналіз педагогічної літератури показав, що наразі не на достатньому рівні висвітлена тема формування професійних компетентностей майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій. Це сприяє продовженню досліджень у даній сфері.

Проаналізували практичні аспекти формування професійних компетентностей майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій.

У другому розділі ми визначили місце та роль компетентного підходу в системі вищої освіти України. Було окреслено основні педагогічні вимоги до його реалізації та визначено шляхи впровадження в освітній процес закладів вищої освіти.

З'ясовано, що проблема використання мультимедійних технологій у процесі формування професійних компетентностей майбутніх педагогів є актуальною, оскільки інформатизація суспільства зростає швидкими темпами викладачі та студенти повинні адаптуватись до умов та ситуацій, що змінюються. Ураховуючи це, виділили ключові і найпопулярніші засоби мультимедійних технологій, які у свою чергу є продуктивними та зручними у користуванні.

Нам вдалося визначити організаційно-педагогічні умови формування професійних компетентностей у процесі підготовки майбутніх викладачів у

Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Головними з них стали відповідність змісту навчальних програм, планів тенденційним процесам в освітньому середовищі загалом, створення студентами власних навчально-методичних матеріалів, якими вони зможуть керувати та брати на себе відповідальність за структуру, зміна ролі викладача в освітньому процесі.

Ми розробили методичні рекомендації щодо формування професійних компетентностей май матеріально-технічне забезпечення майбутніх педагогів засобами мультимедійних технологій. Система рекомендацій була спрямована на підвищення рівня кваліфікації викладацького та студентського складу в рамках бази дослідження. Акцент зробили на онлайн освіті, оскільки такий напрямок є найбільш зручним для сучасної людини і за об'єктивної ситуації в країні найбільш доступним.

Цінність методичних рекомендацій полягає у наведенні варіантів отриманні підвищенні кваліфікації на конкретних прикладах. Важливо, що авторка поєднала свій практичний досвід у процесі розробки методичних рекомендацій.

Отримані результати дослідження надають можливість окреслити вектори подальших дій у контексті проблематики кваліфікаційної роботи: розробка структурованих науково-методичних посібників з теорії та практики використання мультимедійних технологій у процесі формування професійних компетентностей у майбутніх педагогів, переглянути та оновити методичку організації освітнього процесу в закладах вищої освіти на засадах інноваційності та мультимедійності. Доцільним вважаємо враховувати розроблені методичні рекомендації щодо підвищення кваліфікації педагогічного складу та студентського, з метою підвищення рівня сформованості професійних компетентностей, які у майбутньому забезпечать успішну та ефективну діяльність викладачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексюк А.М., Аюрзанайн А.А., Підкасистий В.А. Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання : навч. посіб. Київ : ІСДО. 1993. 336 с.
2. Бабак С.В., Бабак К.В. Компетенція та компетентність як ключові поняття педагогіки. Роль педагога у формуванні фахових компетенцій студентів вищих навчальних закладів. *Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти*. 2016. № 1. С. 59–68.
3. Бабенко В.В. Компетентісний підхід як об'єкт теоретичного аналізу в педагогічній науці URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/3968/1/10.pdf>
4. Банашко Л.В., Севастьянова О.М., Кришук Б.С., Тафінцева С.І. Концепція педагогічної компетентності майбутніх учителів у системі ступеневої підготовки спеціалістів початкової ланки освіти URL: <http://www.kgpa.km.ua>
5. Барановська В.М. Формування професійної компетентності вчителя початкової школи URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2010/7_2010/6.pdf
6. Берестова В. И., Ларина Э. В. Какими бывают мультимедиа-приложения и средства их разработки. *Делопроизводство*. 2008. №1. С. 15–29
7. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку в умовах університетської освіти URL: file:///C:/Users/HomePC/Downloads/Nzspp_2012_4_25%20(1).pdf
8. Бондар С.К. Компетентність особистості інтегрований компонент навчальних досягнень учнів. *Біологія і хімія в школі*. 2003. № 2. С. 8-9
9. Брижак Н.Ю. Компетентісний підхід у підготовці майбутніх педагогів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. №25. С. 46-48
10. Вдовичин Т.Я. Обґрунтування організаційно-педагогічних умов для

забезпечення навчального процесу в педагогічному університеті URL:
https://lib.iitta.gov.ua/1135/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE-%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%96_%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8_%D0%92%D1%96%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8F.pdf

11. Винничук Р.О. Компетентісний підхід до розвитку навичок сучасного викладача ЗВО. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. №69. С. 52-56
12. Волошина А.К. Формування медіакомпетентності викладача засобами аудіовізуальних технологій *Актуальні проблеми слов'янської філології*. 2010. Вип.23. 510-517
13. Волощук І.А. Педагогічні умови формування професійних компетентностей майбутніх вчителів *Науковий вісник Львівської академії*. 2019. Вип. 5. С. 71-74
14. Глузман О.В. Базові компетентності: сутність та значення в життєвому успіху особистості *Педагогіка і психологія*. 2009. № 2. С. 51–61
15. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду *Вища освіта України*. 2008. № 3. С.23-30.
16. Головань М. С. Професійна компетентність викладача вищого навчального *Проблеми сучасної педагогічної освіти*. Серія: Педагогіка і психологія. 2014. Вип. 44. С.79-88
17. Головань М. Система компетенцій випускника вищого навчального закладу напряму підготовки «фінанси і кредит» *Вища школа*. 2011. № 9. С. 27-38
18. Голубова Г.В. Педагогічні умови розвитку обдарованості студентів URL:

- http://www.rusnauka.com/9_NND_2012/Pedagogica/2_105345.doc.htm
- 19.Гурова Р.Г. Социально-педагогические исследования и современность *Советская Педагогика*. 1989. №2. С.79-86.
 - 20.Єльникова Т.В., О.І. Зайченко Теоретичні і методичні засади моделювання фахової компетентності керівників закладів освіти: монографія / за ред. Г.В.Єльникової. Чернівці: Книги-XX, 2010. 460 с.
 - 21.Жалдак М.І., Шут М.І., Жук Ю.О. Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання: навч. посіб. Київ: Педагогічна думка, 2012. 112 с.
 - 22.Загальні вимоги до змісту та оформлення навчальних посібників та науково-методичної літератури URL: <http://eprints.zu.edu.ua/12898/1/%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%B0.pdf>
 - 23.Закон «Про вищу освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
 - 24.Зязюн І.А. Філософія поступу і прогнозу освітньої системи. *Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи*: монографія. Глухів : РВВ ГДПУ. 2005. С. 10-13
 - 25.Іванова С. В. Розвиток професійної компетентності вчителів біології у закладах післядипломної освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» Умань, 2012. 20 с.
 - 26.Іващенко В.М. Мультимедійні засоби формування компетентності майбутнього тьютора *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2009. №1. С. 203-210
 - 27.Коджаспирова Г. М., Коджаспиров А. Ю. Словарь по педагогике. Москва: ИКЦ «МарТ», 2005. С. 448
 - 28.Класифікація мультимедійних ресурсів URL: sandbox_363/node/420

- 29.Коваль Т. І. Професійна підготовка з інформаційних технологій майбутніх менеджерів-економістів: монографія. Київ: Ленвіт. 2007. 264 с.
- 30.Коваль Л.В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова : монографія.Донецьк: Юго-Восток, 2009. 343 с.
- 31.Корінна Г.О. Формуванні професійної компетентності майбутніх педагогів в умовах закладів вищої освіти. *Вісник Черкаського університету*. 2017. № 17-18. С. 100-106
- 32.Краевский В. В. Предметное и общепредметное в образовательных стандартах *Педагогика*. 2003. № 3. С. 3-10
- 33.Кубіцька М.Д. Компетентісний підхід у професійній підготовці вчителя URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/268480565.pdf>
- 34.Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. Москва: Высшая школа, 1990. 326 с.
- 35.Лашук Н.М. До питання аналізу категорії «медіакомпетентність» URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/560945.pdf>
- 36.Лутаєнко О. М. Формування професійної компетентності майбутніх учителів в умовах сучасної освіти: теоретичні аспекти URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2304/1/O_Lutayenko_GI.pdf
- 37.Лупиніс Т.Б. Організаційно-педагогічні умови та принципи формування інформаційної компетентності магістрантів соціальної роботи. *Наукові праці. Педагогіка*. 2012. Вип. 176. С. 89-94
- 38.Манько, В.М. Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін. *Соціалізація особистості*: зб. наук. пр. Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова. Київ: Логос, 2000. С. 153–161
- 39.Маркова А. К. Психология профессионализма Москва: Международный гуманитарный фонд «Знание». 1996. 312 с.
- 40.Маркусь І.С. Педагогічні умови формування професійної

- компетентності майбутніх учителів технологій засобами мультимедійних технологій. *Педагогічні науки*. 2021. Вип. 94. С. 93-99
41. Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд URL: <https://www.aup.com.ua/upload/ogliad.pdf>
42. Мирошніченко В.О. Сутність та структура мультимедійної компетентності педагога URL: https://opu-konf.at.ua/2014/miroshnichenko_v-o-sutnist_ta_struktura_multimedij.pdf
43. Митник О. В. Розвиток професійної компетентності сучасного вчителя: реалії і перспективи *Початкова школа*. 2004. № 4. С. 8-13
44. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навч. посіб. Київ: Саммит-Книга, 2007. 656 с.
45. Мокрогуз О.П. Методика застосування мультимедійних презентацій у навчанні історії старшокласників. URL: http://oipopp.edsp.net/component/option,com_method/metodTask,metodDetails/catid,1053/metodId,1164/Itemid,51/
46. Носенко Т.І. Інформаційні технології навчання: навч. посіб. Київ: Київ. університет ім. Бориса Грінченка, 2011. 156 с.
47. Нагач М. В. Підготовка майбутніх учителів у школах професійного розвитку в США: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец.13.00.04 Теорія і методика професійної освіти. Київ. 2013. 21 с.
48. Петрицин І.О. Дидактичні функції засобів мультимедіа у процесі підготовки професійного вчителя *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип.33. С. 137-140
49. Пометун О.І. Теорія і практика послідовної реалізації компетентісного підходу в досвіді зарубіжних країн. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Київ: К.І.С., 2004. С.16-25.
50. Попадич О.О., Мордяк Я.М. Проблема розвитку професійної компетентності майбутнього керівника навчального закладу в наукових

- підходах *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2016. Вип.1. С. 219-222
- 51.Пушкар О.І, Климнюк В.Є., Браткевич В.В. Мультимедійні видання: навч. посіб. Харків: ХНЕУ. 2012. 144 с.
- 52.Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация Москва: Когито-Центр. 2002. 396 с
- 53.Романчук Н.М. Компетентісний підхід в освіті: концепції, суть, зміст *Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського*. 2018. №4. С. 119-122
- 54.Рудніцька К.В. Сутність понять «компетентісний підхід», «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність» у світлі сучасної освітньої парадигми *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 1. С.241-244
- 55.Савченко О.П. Компетентісний підхід у сучасній вищій школі URL: http://www.intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_vypuski_n3_2010_st_16/
- 56.Саюк В.І. Професійна компетентність як основа розвитку сучасного викладача в системі післядипломної педагогічної освіти *Нова педагогічна думка*. 2012. №3. С. 57-61
- 57.Семиченко В.А Формування дослідницької культури молодих науковців: монографія /за ред. Семиченко В.А. Київ: Педагогічна думка. 2007. 133 с.
- 58.Скворцова С.О. Види професійної компетентності вчителя URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2009/10_2009/36.pdf.pdf
- 59.Сластенин В. А. Педагогика : учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. Заведений. Москва: Академия. 2002. С. 98-100
- 60.Татур Ю. Г. Компетентносный подход в описании результатов и проектировании стандартов высшего профессионального образования. *Материалы ко второму заседанию методологического семинара*. Москва: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов. 2004. С. 6-7

61. Туркот Т.І., Коновал О.А. Лекція у вищій школі: технологія підготовки та проведення
[URL:https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%BA%D0%BE%D1%82.pdf?id=27184308-2f4e-40e5-bcfb-bd9ec45129cb](https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%BA%D0%BE%D1%82.pdf?id=27184308-2f4e-40e5-bcfb-bd9ec45129cb)
62. Українська психологічна термінологія: словник-довідник / Болтівець С. І., Слободяник Н. І., Чепа М-Л. А., Чепелева Н. В.; за ред. М-Л.А.Чепа. Київ: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство». 2010. 302 с.
63. Федоров А. В. Медиаобразование, медиаграмотность, медиакритика и медиакультура *Высшее образование в России*. 2005. № 6. С. 134–137
64. Фролов Ю.В. Компетентностная модель как основа оценки качества подготовки специалистов *Высшее образование сегодня*. 2004. № 8. С. 34–44
65. Цільмак О.М. Педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: підручник. Одеса: ОДУВС. 2017. 124 с.
66. Часнікова О. В. Компетентнісний підхід в освіті як основа її реформування URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2607
67. Черноус В.П. Основні критерії та показники сформованості професійної компетентності студентів педагогічних спеціальностей *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип 31 . С. 232-237
68. Шарко В.Д. Медіакомпетентність як складова методичної підготовки вчителя та її діагностування. *Інформаційні технології в освіті*. 2012. №13. С. 84–90.
69. Шолох О.А. Використання мультимедійних технологій навчання у процесі професійної підготовки майбутніх психологів URL: http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/9857/1/Se-2021_21.pdf
70. Якименко С.І. Формування професійної компетентності вчителів як педагогічна проблема *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. №66. С.176-180

71. Якимчук І.О. Формування медіаосвітніх компетентностей викладачів коледжу: теоретичний аспект. *Нова педагогічна думка*. 2019. №4. С. 69-73
72. Definition and Selection of Competencies: Theoretical and Conceptual Foundations URL: <https://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/41529556.pdf>
73. Inspiration: Education. URL: <https://vsnu.nl/recognitionandrewards/inspiration-education/index.html>
74. Feilitzen C. von. Media Education, Children's Participation and Democracy Feilitzen C. von. and Carlsson U. (Eds.) Children and Media: Image, Education, Participation. – Goteborg: UNESCO & NORDICOM. 1999. P. 24-26.
75. Soft skills. М'які навички для успішної кар'єри майбутнього URL: <https://taslife.com.ua/blog/soft-skills>

ДОДАТКИ

Додаток А

Ключові актуальні м'які навички для фахівця

Top 10 skills

in 2020

1. Complex Problem Solving
2. Critical Thinking
3. Creativity
4. People Management
5. Coordinating with Others
6. Emotional Intelligence
7. Judgment and Decision Making
8. Service Orientation
9. Negotiation
10. Cognitive Flexibility

in 2015

1. Complex Problem Solving
2. Coordinating with Others
3. People Management
4. Critical Thinking
5. Negotiation
6. Quality Control
7. Service Orientation
8. Judgment and Decision Making
9. Active Listening
10. Creativity

Source: Future of Jobs Report, World Economic Forum

Варіанти визначення терміну «мультимедіа»

Інформаційне джерело (адреса в Internet)	Визначення
Великий енциклопедичний словник. Сучасна енциклопедія. (http://dic.academic.ru)	МУЛЬТИМЕДІА (англ. multimedia від лат. multum – багато і media – medium – осереддя; засоби), електронний носій інформації, що включає декілька її видів (текст, зображення, анімація і ін.)
Encyclopedia Britannica Dictionary (Словник Британської енциклопедії) (http://www.britannica.com)	MULTIMEDIA: using, involving, or encompassing several media (a multimedia approach to learning). МУЛЬТИМЕДІА: використання, включення в себе або комбінування декількох середовищ (мультимедійний підхід до навчання)
Спеціалізована енциклопедія за інформаційними технологіями. (http://whatis.techtarget.com)	MULTIMEDIA is typically used to mean combination text, sound, and/or motion video. МУЛЬТИМЕДІА звичайно використовується для позначення комбінації тексту, звуку і/або відео

Підходи до визначення поняття «мультимедіа»

Анкета для здобувачів вищої освіти

Шановні магістранти, просимо вас відповісти на запитання. Будемо вдячні за чесні відповіді!

1. Чи знаєте Ви, що таке мультимедійні технології?

А) так; Б) ні; В) знаю, чув/чула, але не можу дати повноцінного визначення поняття.

2. Чи використовуєте Ви педагогічну літературу перед тим як почати працювати з новим засобом навчання?

А) так, опрацьовую матеріали науковців; Б) користуюсь джерельною базою в мережі Інтернет; В) слухаю поради друзів та викладачів.

3. Чи потрібно, на Вашу думку, застосовувати мультимедійні технології у процесі формування професійних компетентностей майбутніх педагогів?

А) так, оскільки це перспективний та ефективний засіб навчання; Б) надаю перевагу традиційним методам; В) потрібно поєднувати традиційні технології та технології мультимедіа.

4. Як часто викладачі використовують технології мультимедіа на лекційних заняттях?

А) часто, аж занадто; Б) дозовано, але технології одні й ті самі; В) нечасто, під час вивчення окремих дисциплін.

5. Як Ви вважаєте, чи потрібно використовувати мультимедійні технології на практичних заняттях? Як часто?

А) потрібно, але не часто, щоб не перенавантажувати студентів; Б) лише під час вивчення тем, які потребують наочності; В) непотрібно.

6. Чи потрібно готувати роздатковий друкований матеріал на заняття, де вже є мультимедійні технології?

А) це зайве, оскільки друковані посібники не актуальні; Б) потрібно, оскільки друкований матеріал дає можливість зробити нотатки, контрольні записи, опорні конспекти; В) непотрібно.

Дайте розгорнуті відповіді на питання 7-15

7. *Напишіть допустимий інтервал між застосуванням мультимедійних і традиційних технологій*
8. *Напишіть за яких умов буде ефективний вплив мультимедійних технологій на формування професійних компетентностей майбутніх педагогів?*
9. *Висловіть свою думку, чи можуть технології мультимедіа витіснити з освітнього процесу в закладах вищої освіти традиційні технології?*
10. *Назвіть ключові вимоги до педагога, який працює з мультимедіа.*
11. *Чи створюєте Ви самостійно мультимедіа продукти з використанням простих комп'ютерних програм? Укажіть ці програми.*
12. *Напишіть коротко вирішення ситуації. Вам необхідно провести практичне заняття на тему: «Інноваційні методи навчання як фактор розвитку медіакомпетентності студентів».*
 - *Які методи та технології Ви використаєте для організації навчальної діяльності студентів?*
 - *Що з технологічної бази для цього є необхідним?*
 - *Яким чином Ви побудуєте процес виступів доповідачів з конкретного питання?*
13. *Чи плануєте Ви у майбутньому застосовувати мультимедійні технології для формування професійних компетентностей педагогів уже у своїх слухачів?*
14. *Чи погоджуєтесь Ви з тезою про те, що мультимедійні технології є однобічними та не досягають поставлених цілей навчальних занять?*
15. *Чи користуєтесь Ви вже готовими презентаціями для виступів, доповідей і загалом донесення інформації до аудиторії?*

Анкета для викладачів

1. *Які технології переважають у Вашому арсеналі, як викладачів?*
2. *Чи вважаєте Ви, що мультимедійні технології здатні формувати професійні компетентності у майбутніх педагогів?*
3. *Які із засобів мультимедійних технологій Ви переважно використовуєте?*
4. *Чому найбільш поширеною формою мультимедіа технологій в нашому університеті є мультимедійні презентації?*
5. *Як часто Ви застосовуєте технології мультимедіа на лекційних, семінарських та практичних заняттях?*
6. *Чи маєте Ви досвід проходження курсів, вебінарів з медіаграмотності, медіаосвіти?*
7. *Чи хотіли б Ви, щоб на базі Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін, діяв консультаційний кабінет з питань роботи з інноваційними, мультимедійними технологіями?*
8. *Оцініть Ваш рівень умінь працювати із засобами мультимедіа від 0 до 10.*

Сертифікат участі в Міжнародній Інтернет-конференції

Сертифікат навчання

На Урок
освітній проект
ТОВ «На Урок»
ЄДРПОУ 41991148

СВІДОЦТВО

№ В379-429896

підтверджує, що
Міщенко Аліна

дистанційно підвищив (-ла) кваліфікацію під час
вебінару «Використання сервісу Canva for education
під час дистанційного і змішаного навчання»

за напрямками «Медіаграмотність», «ІКТ», «Практичні
прийоми»
(тривалість 2 години / 0,06 кредиту ЄКТС)

та набув (-ла) таких компетентностей, передбачених
стандартами освіти: інноваційність,
інформаційно-комунікаційна, цифрова

веб-адреса сторінки вебінару:
<https://naurok.com.ua/webinar/link/379>

Автор вебінару:
Батура Юлія

Директор ТОВ «На Урок»
Перепелиця Д.О.
22.11.2021

QR-код для перевірки свідоцтва

Свідоцтво відповідає вимогам постанови КМУ від 21.08.2019 №800
зі змінами, внесеними згідно з постановою КМ №1133 від 27.12.2019